

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische
Kring Gent V.Z.W.**

29e jaargang nr. 5

15 sept. 2000

INHOUD

- Pierre Kluyskens: 274
Philippe Piers de Raveschoot.

- Paul Bergmans: 279
Inventaire Archéologique: Het Leven van Sint-Amandus.

- Jean-Paul Marchal: 281
Le Héron. Een Gents schuiloord van het Geheim Leger (vervolg en slot).

- Daniël Van Ryssel: 303
Ik zou daar een boek kunnen over schrijven.
De charmes van de dagelijksheid.

- Huguette Taymans: 311
Enkele numismatische herinneringen aan de familie Verbessem.

- Hugo Collumbien: 329
Gentse Memoriedagen: 4 mei.

- Bibliografie. 333

- Vraag en antwoord. 335

- Noël Goossens 338
De "appareil fumigatoire" van de Gentse brandweer, 1808.

PHILIPPE PIERS DE RAVESCHOOT

Op 6 december a.s. zal het precies 175 jaar geleden zijn dat de Gentse burgemeester Piers de Raveschoot plotseling overleed in Den Haag.

Wie die man was vernemen wij van Pierre Kluyskens.

Philippe de Lens, in juni 1819, tot gouverneur van Oost-Vlaanderen gepromoveerd, werd op staande voet door een andere Philippe opgevolgd, Philippe Piers de Raveschoot, een bekende en populaire figuur in het Gentse, als zijn voorganger met hart en ziel gewonnen voor het nieuwe koninkrijk en het Huis van Oranje.

Piers de Raveschoot is een van de jongste burgemeesters van Gent geweest. Hij is pas 38 jaar oud, wanneer hij op 20 juli 1819 plechtig in zijn nieuwe functies wordt ingehuldigd en op dat ogenblik schijnt hem een schitterende en lange administratieve en politieke loopbaan weggelegd. Het leven lacht hem toe: hij is schatrijk, gehuwd met de dochter uit een van de aanzienlijkste families van de stad, staat gunstig aangeschreven bij de koning, en wanneer andere schoorvoetend de laagste treden van de hiërarchie benaderen, wordt hij plots geroepen tot de hoogste functies van een nijverheidsstad in volle expansie.

Zoals voor graaf de Lens en vele andere burgemeesters, bestaat er, ook voor Piers de Raveschoot, geen enkele levensbeschrijving of overzicht van zijn politieke loopbaan. Wij hebben er reeds herhaaldelijke malen op gewezen: er zijn in het documentair en historisch materiaal over Gent nog heel wat leemten die moeten aangevuld worden, en er bestaat vooralsnog geen enkele volledige of zelfs gedeeltelijke studie over de burgemeesters van Gent, die nochtans een zo belangrijke als beslissende rol hebben gespeeld in de groei van de grote industriestad. Er is wel stof voor een zeer uitgebreide en leerrijke studie. Wij beschikken immers enkel over een zeer beknopte en tamelijk tendentieuze studie van Prosper Claeys "Les bourgemestres de la ville de Gand", welke een twaalfstal bladzijden inneemt in de tweede reeks van zijn "Pages d'histoire locale".

Philippe-Joseph Piers de Raveschoot werd te Gent geboren op 4 maart 1781, als zoon van Augustin-Hyacinthe-Joseph Piers de Raveschoot en van Marie-Judoca de Nève de Roden.

Hij was te jong om, zelfs moest daartoe enige verleiding hebben bestaan, zich te compromitteren met de Franse bezettingsoverheden ten tijde van de Republiek, het Consulaat of het Keizerrijk.

In 1810 was hij alhier in het huwelijk getreden met Nathalie de Ghellinck,

geboren in 1776, dochter van Jean-Baptiste, Joseph, heer van Nockere en van Marie Claire de Coninck.

Het jonge echtpaar, dat met geen kinderkroost werd gezegend, ging het Hotel de Ghellinck-de Nockere aan de Poel betrekken, de grootste en ook wel de mooiste van de private woningen van Gent, het historisch gebouw, destijds Hof van Wackene geheten, waar Antoon en Adolf van Bourgondië hadden gewoond, waar Keizer Karel, diens zusters koningin Eleonora van Frankrijk en koningin Maria van Hongarije, Filips II, enkele jaren later de Prins van Oranje en Jan van Nassau hadden verbleven, waar de zeventigjarige Calvinistische leider Hembyse op 3 december 1583 in het huwelijk was getreden met de nog geen dertig jaar oude en liefvallige Anna van Heurne, waar Franse en Spaanse generaals hun intrek namen. Toen het gebouw later het Hotel de Nockere werd geheten, werd het verfraaid door de beste architecten als De Wilde en 't Kindt: enkele jaren na de dood van Piers de Raveschoot ging het Hotel over naar de "Cercle commercial en industriel", vervolgens naar de "Cercle catholique" en uiteindelijk naar "Het Volk".

Toen graaf de Lens in 1819 ontslag indiende als burgemeester, werd de Gemeenteraad verzocht drie namen van kandidaten voor zijn opvolging aan de koning voor te dragen. In zitting van 18 juni 1819 werden de namen van Piers de Raveschoot, Verheggen en baron della Faille d'Huysse voorgesteld. Koning Willem aarzelde niet lang, zijn keus viel op de jonge Piers de Raveschoot, die sedert 1817 schepen van de stad was en die wij ook, reeds in 1813, aantreffen op de ledenlijst van de Vrijmetselaarsloge "Les Vrais Amis". Dit lidmaatschap zou ten andere lange tijd een bijna onmisbaar attribuut zijn van het burgemeesterschap!

Op 20 juli 1819 werd de nieuwe burgemeester plechtig aangesteld. 's Avonds speelde het muziekkorps van de stad op de strade in vorm van Chinese toren, welke men op de Poel, vòdr de woning van Piers had opgetimmerd. Om 22u waren de muzikanten uitgeput en zij werden op het verhoog afgelost door het orkest van de Schouwburg dat er tot middernacht de gewenste stemming in hield. De bevolking van de wijk had de straten bevlagd en kunstig verlicht om de nieuwe burgervader haar gans bijzondere sympathie te betuigen. Vijf dagen later mocht Piers zijn nieuwe loopbaan schitterend inzetten met een officieel bezoek van koning Willem aan onze stad. Alles verloopt prima: de moeilijke jaren van aanpassing staan achter de rug: de Verbondenen hebben thans het volste vertrouwen in de nieuwe monarchie die stipt haar instructies naleeft en uitvoert, de zaak de Broglie is grotendeels vergeten, de Gentse industriëlen maken goede zaakjes met de Hollandse koloniën, de econische voorspoed is een voor allen zicht- en tastbare werkelijkheid geworden.

Het is dan ook een van geluk en fierheid stralende Piers de Raveschoot die Willem I aan de Kortrijksepoort welkom heet en hem langs bevlagde straten

begeleidt midden de erewacht van Vrije Schippers en leden van de vier Hoofdgilden.

's Avonds is er in de Schouwburg de traditionele galavoorstelling. Een toneelgroep uit Mons voert het blijspel "L'Homme gris" en de opera "Le grand-père ou les deux âges" op. De verlichting van de zaal met duizenden kaarsen biedt een toverachtig schouwspel.

De jonge burgemeester heeft flinke allure in zijn met goud bestikt uniform, wanneer hij daags nadien de vorst vergezelt bij zijn bezoeken aan hospitalen, musea, nijverheidsinstellingen, kunstenaarsateliers, enz.

Enkele dagen later wacht Piers een andere, gewichtige en aangename taak, de eerste steenlegging van het Paleis of Aula van de Universiteit door de Minister van Openbaar Onderwijs zonder komma A.R. Falck. Die plechtigheid was het tastbaar bewijs van de levenskracht en van de toekomstdromen van de jonge Hogeschool die van meetaf een geweldige geestelijke uitstraling kende.

Het was op deze plechtigheid dat minister Falck bekend maakte dat de Regering het plan had opgevat in 1820 een Nationale Nijverheidstentoonstelling in Gent te organiseren. Deze belofte, de ceremonie van de eerste steenlegging, het bezoek aan de koning, deden het enthousiasme van de intellectuele en industriële middens opvlammen.

Het is in de jaren van het burgemeesterschap van Piers de Raveschoot dat de grondslag werd gelegd van die orangistische geest die nog lange jaren na de scheiding van Noord en Zuid, in het Gentse zou blijven bloeien.

De loopbaan van Philippe Piers was van zeer korte duur, doch uitzonderlijk briljant en gelukkig.

Op 1 augustus 1820 zat hij de opening voor van de grote Nijverheidstentoonstelling in de hall, de troonzaal en een twaalfstal andere zalen van het stadhuis.

Gent had reeds in 1803, ten tijde van de Franse overheersing, een dergelijke manifestatie gekend in het teken gesteld van de economische expansie van de stad.

De tentoonstelling van 1820, met ruim 600 deelnemers, overtrof in omvang en kwaliteit de expositie van 1803.

De koning en de koningin hadden stellig beloofd bij de opening aanwezig te zullen zijn, doch het overlijden van de zuster van de koningin kwam dit plan dwarsbomen: zij lieten zich vertegenwoordigen door de Prins en de Prinses van Oranje, Prins Frederik en minister Falck. Op de dag van de plechtige prijsuitreiking op de Vrijdagmarkt, was het reusachtig plein te klein om de duizenden overheden en kijklustigen 'n plaats te gunnen.

Met deze tentoonstelling die een geweldige belangstelling in gans het land verwekte, zag Piers de Raveschoot zijn geboortestad de tweede plaats, onmiddellijk na de hoofdstad, in de zuidelijke Nederlanden innemen.

Industrieel centrum van uitzonderlijke betekenis, werd Gent in die jaren ook het strategisch knooppunt en bolwerk in de verdediging van de Nederlanden en in het algemeen verdededigingsplan van de Verbondenen tegen een mogelijke aanval van Frankrijk.

Piers de Raveschoot mocht aldus, in zijn hoedanigheid van burgemeester, andermaal koning Willem en Prins Frederik, in oktober 1820 onthalen, doch ditmaal waren het de militaire vraagstukken en de werken in en om de Citadel van het Park die de aandacht van de vorst en van zijn omgeving volledig opeisten.

Piers de Raveschoot mocht zich de gelukkigste burgervader van een van de gelukkigste en meest welvarende steden van de Nederlanden noemen, 't troetelkind van Willem I, want pas had de monarch Gent een Universiteit geschonken, of hij gaf andermaal blijk van zijn bijzondere genegenheid voor onze stad, toen hij het plan van de Vaart op Terneuzen of Neuzen, zoals men toen zegde, opvatte of liever hernam.

Groot waren 't enthousiasme van de industriële milieus en de belangstelling van de overheden voor dit nieuw project dat Gent een buitengewoon gunstige economische positie in West-Europa zou verzekeren. Het was dan ook in die jaren dat Piers de Raveschoot zijn hoedanigheden en talent ten dienste van zijn geboortestad het best kon ontplooiën. Het was aan zijn persoonlijke invloed en impuls en aan de actie en hardnekkigheid van de Raad te danken dat Gent uiteindelijk voor de Vaart een grotere diepte bekwam dan deze die oorspronkelijk door de ingenieurs en door de Regering voorzien was geworden.

Korte tijd nadien vatte de Regering tevens het plan op een School voor Kunsten en Ambachten in de zuidelijke Nederlanden op te richten. Er waren natuurlijk heel wat steden die voor dergelijke school hun kandidatuur stelden.

Gent verzette hemel en aarde om ze binnen zijn muren te zien oprichten en liet o.m. gelden dat "de stad Gend, door haere menigvuldige fabrieken en de nijverheid van haere inwoonders, meer als eene andere aanspraak had tot het bekomen voordeel van eene zoo nuttige Inrigting".

Een eerste delegatie werd in november 1825 naar den Haag bij koning Willem gestuurd, onder leiding van de heer Huyttens-Kerremans, die in zitting van 29 november aan de stedelijke raad verslag uitbracht over zijn opdracht.

Ook de Bestuering Raed had op 9 november besloten een afvaardiging naar de koning te zenden: "Op voordragt van een agtbaer lid, besluit den Raed tot het zenden eener deputatie gelast uyt deszelfs naem, Z.M. te verzoeken de in te rigten School voor Kunsten en Ambagten, te Gend te willen vestigen, en benoemd om de zelve uyt te maeken de heeren Piers de Raveschoot, burgemeester en Kervyn, schepen, welke zig ten dien eynde zullen vervoegen met de Raedsleden deel maekende van de Tweede Kamer der Staeten-Generael, die zig althans in 's Gravenhage zouden bevinden".

Philippe Piers de Raveschoot vertrok hoopvol naar den Haag, overtuigd dat de koning andermaal zijn keus op Gent zou laten vallen. Niemand kon vermoeden dat het de laatste tocht zou worden van de pas 44 jaar oude burgemeester.

In den Haag werd Piers de Raveschoot plots ongesteld en stierf na enkele uren, op 6 december 1825.

Het is volledig ten onrechte dat sommige auteurs hebben beweerd dat de burgemeester vertrokken was om koning Willem in naam van de bevolking te bedanken voor zijn beslissing de School voor Kunsten en Ambachten in Gent op te richten.

Piers de Raveschoot ging integendeel bij de vorst het dossier van de stad verdedigen en om te trachten de regering te overhalen Gent boven de andere steden te verkiezen.

Aanvankelijk dacht men dat de burgemeester aan een longontsteking of een hartkwaal was bezwaken. Het Messenger des sciences schreef nl.: "Nous avons

annoncé que la mort de M. Piers de Raveschoot a été causée par une oppression de poitrine: il paraît certain que c'est une goutte remontée qui nous a fait perdre ce magistrat qui a emporté les regrets de ses administrés".

De burgemeester werd in 's Gravenhage begraven, maar op 17 december had in de Sint-Baafskathedraal 'n plechtige lijkdienst plaats.

Op 15 december kwam de stedelijke Raad bijeen en stemde o.m. volgende motie: "Het College van Burgemeester en Schepenen zal het als een pligt aanzien den lijkdienst bij te woonen welke tot rust van de ziel van haeren achtbaeren burgemeester zal plaets hebben in de kerk van den h. Bavo, tot bewijs van de erkenenis der stad voor alle de door hem aen dezelve gedaene diensten".

Op diezelfde vergadering werden een laatste maal de titels van de overledene in herinnering gebracht: Jonkheer Philippe Piers de Raveschoot, Kamerheer van Zijne Majesteit, Ridder van de Nederlandse Leeuw, lid van het Ridderchap en van de Staten van Oost-Vlaanderen, overleden te 's Gravenhage den 6 december 1825, naer eene korte maer zeer hevige en pijnlijke ziekte, in den ouderdom van 44 jaeren, 9 maenden".

De woordvoerder van de Raad prees voor de rechtstaande vergadering "zienen iver voor het gemeene best, voor alles wat tot nut en voordeel der stad strekken konde, zijne genegentheyd voor zyne medewerkers en bijzonderlijk zijn regtveerdigheyd en kloekmoedigheyd in de uytoeffening van zijne hooge functie".

Gent verloor in Philippe Piers de Raveschoot zijn eerste burgemeester gestorven in de uitoefening van zijn ambt, een man die zich volledig ten dienste van de gemeenschap had gesteld.

Pierre KLUYSKENS

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 2

Op 24 januari 1897 stelde Paul Bergmans in de rubriek "Handschriften - Bibliotheek van de Stad Gent, Mss. 224 - IXe eeuw" in het Frans een fiche op over

Het Leven van Sint-Amandus

Dit kostbaar handschrift op velijn dat afkomstig is van de St-Pieters-abdij op de Blandijnberg te Gent, bevat het leven van Sint-Amandus, apostel van Vlaanderen en van Gent in het bijzonder.

Het blaadje 5, waarvan een schets hierboven, is verlucht met een eigenaardige hoofdletter A in dewelke de Byzantijnse invloed zich laat voelen; de drie lijnen eronder zijn in unciaal schrift.

Het schrift van het manuscript zelf is een minuscule caroline van de IXe eeuw; de woorden zijn in het algemeen niet gescheiden zoals men kan zien in het onderstaande facsimile.

Cf. J. de Saint-Genois, *Catalogue des manuscrits de la bibliothèque de Gand*, N° 149, pp. 159-163.

Facsimile van de tekst, f.9 v°, lijnen 3-7:

Transcriptie: (3) Per idem autem tempus cum loca uel
 (4) dioceses ob animarum sollicitudinem
 (5) uir Domini circumiret Amandus, audiuit
 (6) pagum esse quendam praeter fluenta
 (7) Scaldi fluuii cui uocabulum est Gandauum.

Acta Sanctorum, Febr. t. I. p. 861

Per idem autem tempus cum loca uel
 dioceses ob animarum sollicitudine
 uir dñi circumiret amandus. audiuit
 pagum esse quendam praeter fluenta
 scaldi fluuii cui uocabulum est gandauum;

LE HERON

Een Gents schuiloord van het Geheim Leger (vervolg en slot)

10. DE REPRESAILLES

'De aanslag in de Papegaaistraat' — die in feite in de Annonciadenstraat plaatsgreep en geen *'aanslag'* maar eerder een *'bevrijdingsactie'* was — lokte bij de Duitsers een golf van wraakacties uit. Talrijke burgers en verzetsleden werden aangehouden en in de gevangenis De Nieuwe Wandeling opgesloten. De meesten werden, tussen 29 en 31 augustus 1944, met vrachtwagens van de toenmalige brouwerij Meiresonne naar Antwerpen gebracht en vervolgens per trein naar een interneringskamp weggevoerd.

Minder dan twee uur na de feiten stond de GFP reeds aan het huis van Duthoi, de verhuurder van de handkar. In het najaar verklaarde hij: *"Om 1u.3/4 (13u 45) kwam de Feldgendarmerie mij per auto halen. Om 5u.1/2 werd mijn vrouw gehaald. Er werd geweldig tegen ons geroepen omdat we slechts het (onvolledige) adres konden geven (...)"*

Op de valse identiteitskaart van *'Gilbert Bombereel'* stond de gemeente of stad niet genoteerd! Dit was uiteraard een kopzorg voor de GFP, daar er toen 2 Kerkstraten in Groot Gent waren: een in Gent stad en een in Gentbrugge!

"Met een pastoor werden we naar het gevang van de Nieuwe Wandeling gevoerd. We hebben een gansche week binnengezeten. Nog verscheidene malen werden we per auto naar de Kouter overgebracht en één voor één ondervraagd ergens boven in het gebouw. Men dreigde ons te fusilleeren als we niets zegden (...) De Zaterdag liet men ons vrij. Onze steekkar stond in het klooster van de Maagdestraat vastgelegd aan twee kettingen (...)"

Over de arrestatie van *'de pastoor'* (in de verklaring van Duthoi) noteerde destijds Edward Pauwels: *"De Herw.H.Pastoor, bestuurder van de Zusters der Armen, werd evenals zijn meid na den overval aangehouden. Een persoon zou verklaard hebben dat men den Vrijdag (de mislukte poging van 14 juli) iemand uit zijn huis zou zien komen hebben, welke met de persoon van de steekkar zou gesproken hebben. Na verscheidene ondervragingen in de Fransche taal gevoerd, waarbij men hem zelfs met de doodstraf dreigde, werd hij na 13 dagen vrijgelaten. De meid heeft 11 dagen vastgezeten (...)* E.H.Pastoor is om den duur losgelaten door toedoen van hogere personen uit het Bisdom."

's Anderendaags (zondag 16 juli) werden de bewoners van de Kerkstraat 165 — zowel in Gent als in Gentbrugge — aan *'de tand gevoeld'* en met Duthoi geconfronteerd. Dit leverde niets op! Diezelfde dag werd de vluchtauto (bij

Emilius Reyniers) door Feliciaan Vanden Broecke ontdekt: hij rapporteerde zijn 'vondst' aan de GFP. Een paar uren later was Maurice Claeys reeds opgepakt: hij zou, op woensdag 6 december 1944, in Neuengamme overlijden. Op maandag 17 juli werden Jozef Speeckaert en Oscar Delamotte gearresteerd. Laatstgenoemde werd herhaaldelijk zwaar gefolterd, vermoedelijk uit wraak voor zijn gewelddadig verzet bij zijn aanhouding.

Als zijn 'toestand' het toeliet moest hij dikwijls de GFP-mannen op hun speurtocht vergezellen. Op woensdag 2 augustus probeerde hij, tijdens een van die 'excursies', uit het huis van Maurice Liebrecht te Oosterzele te ontsnappen. Hij werd door een Duitse bewaker doodgeschoten.

Jozef Speeckaert overleed in Blumenthal op donderdag 5 januari 1945.

Luitenant Louis Camu en kapitein-commandant Pierre-François De Coene werden op dinsdag 18 juli ingerekend.

De Coene werd vier opeenvolgende dagen door de GFP-beulen 'ondervraagd' en bezweek tengevolge van zijn foltering in De Nieuwe Wandeling op zaterdag 22 juli.

Op woensdag 2 mei 1945 werd Camu uit het kamp van Lüdwigslust Wöhelin bevrijd.

Op maandag 24 juli hield de GFP luitenant Marcel Poelman en zijn echtgenote aan. Toen bleek dat zij haar dochtertje Nicole moederziel moest achterlaten, nam mevrouw Poelman vrijwillig haar vijfjarig kind mee.

In het GFP-gebouw werd Marcel Poelman langdurig 'ondervraagd' en onder zware escorte nog diezelfde nacht per bus naar *Le Paddock* te Bottelare gebracht.

Bij de onthulling van het Heldenmonument aan het G.L. van Bottelare op 14 december 1947, beschreef Marcel Poelman zijn wedervaren. Uit zijn pathetisch verhaal behouden we de volgende passages:

"(...) In het holle van de nacht, half-dood gemarteld en gans bebloed, hebben zij mij opgeladen in een autobus (...)

Aan de Vrijheidsboom (hoek Ridder Stas de Richellelaan-Poelstraat, te Bottelare) heeft de autobus halt gehouden (...) En vandaar ging het te voet langs (de Ridder Stas de Richellelaan) naar de St.-Annastraat waar Marcel De Mulder woonde (...) In een handomdraai was bij De Mulder de deur ingebeukt en enkele stonden later waren Marcel De Mulder en ikzelf stevig aaneen gebonden (...)

Zo hebben zij ons dan naar (Le Paddock) gesleurd (...) Hier zouden zij namelijk Stanislas Nève (de Mévergnies) komen aanhouden! (die zat echter sinds begin juli 1944 in de streek van Ciney ondergedoken). Terwijl de Gestapomannen het huis van Notaris Nève (Ferdinand) belegerden, moesten Marcel De Mulder en ikzelf plat op de rug gaan liggen op de straatstenen (...), terwijl de "Herr Kommissar" van de Geheime Feldpolizei ons met de voeten in de buik stond en ons bestendig onder schot hield met een mitraillette. Na een tijdsverloop dat mij een eeuwigheid scheen, zijn zij naar buiten gekomen met de Notaris Neve (de Mévergnies) zelf.

Midderwijl was de autobus, die aan de Vrijheidsboom halt had gehouden, tot hier voorgereden. Nadat ze ons allemaal (Ferdinand Nève de Mévergnies, Marcel De Mulder en Marcel Poelman) in de wagen hadden gestopt (...), reden ze terug langs de St.-Annastraat, waar opnieuw halt werd gehouden bij het huis De Mulder. Tot onze grootste verbazing werd Urbain De Mulder, Marcel's broer, opgeladen (...)
Vandaar hebben zij ons naar de hoeve Volckaert vervoerd, waar de wapens en de levensmiddelen (deze laatste zaten in een geheime ruimte verscholen, waarvan de deur was beplakt met behangpapier) werden opgeladen benevens de "Waffenbauer" (Léon Volckaert) zelf!

In een voorgaande passage leest men: *"In de celgevangenis der Nieuwe Wandeling te Gent kende men geen Léon Volckaert,... enkel "Der Waffenbauer" stond daar bekend! En Léon Volckaert ging fier op zijn germaanse eretitel!"*

Het waren Marcel De Mulder en Marcel Volckaert die de twee eternieten bakken (met daarin de wapens en munitie) moesten opgraven.

"Toen zijn wij (...) terug naar de Vrijheidsboom gereden waar opnieuw halt werd gemaakt en waar een groot deel der bewakers zijn uitgestapt om overleg te plegen bij een ontvouwde landkaart waarover zij een zaklamp lieten schijnen. Na een korte beraadslaging ging de reis terug in de richting Merelbeke toen zij plots koers hebben gezet op de kerk van Lemberge. Een eindje op den steenweg (de Burg. Van Hansberghelaan) bleef de bus opnieuw staan, vlak bij het huis waar de uniformen verborgen zaten (de woning van Rémi Callaert). Hier ook zijn zij onverrichterzake voort gereden, alsook aan de kerk van Lemberge waar zij beweerden een opslagplaats van geneesmiddelen te zullen ontdekken."

Léon Volckaert en de gebroeders De Mulder stierven in Neuengamme: Léon op 16 november '44, Urbain op 30 december '44 en Marcel op 6 maart '45. Ferdinand Nève de Mévergnies overleed op vrijdag 22 december 1944 in Blumenthal. Marcel Poelman overleefde zijn deportatie.

Die maandagmorgen (24 juli) bracht mevrouw Dutry het 'nieuws' over Poelmans arrestatie aan Jean Boogaerts. Na een kort beraad nam hij afscheid van zijn zwangere vrouw Marcelle, zijn kinderen Nadia en Jean-Marc, en fietste regelrecht naar Marina Laforce in de nabijgelegen Zalmstraat. 'Tante Marina' — zoals de 'Héronmannen' haar noemden — verkoos, gelet op de nabijheid van Boogaerts woning (in de Lozevisserstraat), hem naar de St.-Pieter-snieuwstraat door te sturen.

Het adres bleek echter een 'rendez-vous huis' te zijn, waarin toevallig enkele Duitsers op 'bezoek' waren! Jean Boogaerts verliet razendsnel het gebouw en reed regelrecht naar het café *Excelsior* van Frans Van Renterghem, op de Brusselsesteenweg in Ledeberg.

Toespraak van Marcel Poelman (uiterst rechts) tijdens de onthulling van het Heldenmonument aan het G.L. van Bottelare op 14 december 1947. (Kopie P. Duportail). Met bleke regenjas is commandant Maurice Goethals ?? 4e persoon van links is burgemeester Marcel Stas de Richelle.

Men kan zich zijn verbazing voorstellen, toen hij daar majoor Haus in de keuken zag zitten: hij was mosselen met frieten aan 't eten! Ook hij was op de vlucht.

Haus vertelde hem dat hij om veiligheidsredenen niet meer thuis sliep. Hij had echter met zijn vrouw afgesproken dat zij bij het minste onraad de plant op de vensterbank zou verplaatsen. Toen Haus die morgen (24 juli) naar huis terugkeerde, merkte hij het 'signaal' op en was hij onmiddellijk vertrokken naar Van Renterghems café.

Na enkele uren tevergeefs op Haus te hebben gewacht, nam de 'ontgoochelde' GFP diens vrouw Marguerite en dochter Eliane als gijzelaars mee. Zij werden op 29 augustus uit De Nieuwe Wandeling naar Ravensbrück gedeporteerd. Marguerite overleed er op woensdag 20 december en haar dochter Eliane zeven dagen later.

Nog diezelfde avond (24 juli) ging Jean Boogaerts naar de herberg 't *Pompierke* in Merelbeke (op de Hundelgemsesteenweg), waar hij een afspraak met Marcel De Mulder had (die liep toen nog op vrije voeten). Na de vergadering nam Boogaerts de laatste tram naar 't Zuid en hij overnachtte in het huis van 'Tante Marina'.

's Anderendaags stond de GFP reeds aan de woning van Marcelle Boogaerts: *"Ik werd rond 5u 's morgens door glasgerinkel aan de voordeur gewekt. In*

een oogwenk stonden ze aan mijn bed. Ze zochten naar wapens. De kinderen werden ondervraagd. Om hun vraag te verduidelijken, toonden zij zelfs een machinegeweer aan Jean-Marc! Alvorens mij, na een vruchteloze zoektocht, af te voeren, stuurde ik de kinderen naar mijn ouders. In het GFP-gebouw op de Kouter werd ik om het uur ondervraagd: "Waar is uw man? Wat betekenen die 'briefjes'?"

Die 'briefjes' waren in werkelijkheid 'kattelbelletjes' die in zogenaamde (geheime) 'brievbussen' werden achtergelaten. Via deze papiertjes werden contacten gelegd, opdrachten gegeven, enz. De woning van 'Tante Marina', de zuivelwinkel van Jules Marijns en de ijzeren eg op het erf van de Goeminnes te Bottelare, zijn enkele voorbeelden van brievbussen.

"Rond 20u voerden ze me, samen met Ferdinand Nève de Mévergnies, naar De Nieuwe Wandeling.

Sommige gedetineerden mochten dagelijks een 'luchtje scheppen' op de binnenplaats. Daar zag ik regelmatig bekende gezichten: 'Lily' van Oost (een koerierster), mevrouw Poelman, Simonne Verhelle en nog een paar andere kennissen."

Marcelle Boogaerts werd op 29 augustus 1944, samen met andere vrouwelijke gedetineerden, naar Antwerpen vervoerd, uit de trein (die hen naar Duitsland zou afvoeren) gehaald, en terug naar Gent gebracht. Zij werd in de Krijgslaan door de *Sicherheitsdienst* ondervraagd en, wellicht omwille van haar zwangerschap, vrijgelaten.

De dag daarop (26 juli) bestormde de GFP de woonst van Charles Lebon in de huidige Y. D'Haenestraat te Heusden. De schoondochter Yvonne vertelt:

"Waren toen thuis: Charles Lebon, zijn vrouw Maria (tante van Maurice Hanselaer), mijn schoonbroer Frans (broer van René) en ik. Mijn man, René Lebon, sliep sinds de bevrijding van 'Martin' in de schuilkelder van onze overbuur mijnheer Van Moerkerke. Het was Frans die de Duitsers, omstreeks 05u, hoorde aanstormen. Hij sprong razendsnel over de haag en rende weg. Alles werd grondig doorzocht, maar er werd niets gevonden.

Uit schrik voor huiszoekingen hadden René, Frans en Maurice Hanselaer de wapens iets verderop, aan de oever van de oude Schelde, begraven. Ook lagen de 'uniformen' nu in een schuilkelder in de hof van een zekere mijnheer Bernaert."

Charles, Maria en Yvonne Lebon werden in de Nieuwe Wandeling opgesloten. Enkele dagen later lieten de Duitsers beide vrouwen vrij. Charles Lebon overleed op zondag 10 december 1944 in Versen-Meppen.

Op donderdag 27 juli werd de Gentse marconist Eugène Van de Weghe tijdens het uitzenden betrapt. Bij hem zaten Frida (echtgenote van Eugeen Moreels) en haar broer Albert Vindevogel (zij hielpen hem dikwijls, zoals

reeds eerder gezegd, bij het coderen en decoderen van zijn berichten).

Daar de GFP er niet in slaagde Eugeen Moreels (echtgenoot van Frida) te vinden, hield zij op woensdag 2 augustus zijn broer Roger aan. *“Eerst Frida en Albert, en nu Roger”*, vertelde me Jean Boogaerts. *“Eugeen ging eraan kapot en bezweek van verdriet op donderdag 8 februari 1945, drie maanden vóór de terugkeer van zijn vrouw Frida uit Ravensbrück!”*

Roger Moreels overleed in Blumenthal op dinsdag 24 oktober '44 en Eugène Van de Weghe verdronk op donderdag 3 mei 1945 in de baai van Lübeck, toen de *Cap Arcona* per vergissing door geallieerde vliegtuigen werd gezonken.

Commandant Edmond Ameye en de Gentse verbindingsagent (Gent-St.-Niklaas) Alfons Van Wassenhove werden op woensdag 2 augustus aangehouden. Twee dagen later was het de beurt aan de Merelbeekse verbindingsagent (Gent-Aalst) Pierre Verhaegen en zijn ouders. Drie dagen later werd de moeder van Pierre, Simonne Piers de Raveschoot, vrijgelaten.

Edmond Ameye overleed in Bergen-Belsen in april 1945 en Jean Verhaegen (vader van Pierre) op zaterdag 17 februari 1945 in Schandelah. Pierre Verhaegen werd in mei 1945 uit Neuenamme bevrijd.

In een officieel verslag, gedateerd 4 augustus 1944, door de *Geheime Feldpolizei* opgemaakt en door J-L. Charles en Ph. Dasnoy vertaald (*‘Les dossiers secrets de la police allemande en Belgique, Tome II’*), leest men op pagina 172 en 173:

“Le 15 juillet, deux agents (Heinrich Riem en Wilhem Franck) du Groupe GFP 8 ont été abattus par des membres de l' "Armée Belge" (sic) alors qu'ils transportaient un agent ennemi (Albert Mélot). Le détenu a été libéré. Les recherches entreprises ont permis d'arrêter jusqu'à présent sept personnes, dont trois avaient été directement mêlées à cet incident. Quatre autres coupables ont été identifiés mais sont toujours en fuite. Il s'agit d'officiers belges qui comptent parmi les dirigeants de l' "Armée Belge". Cinquante-huit autres membres de l'organisation et suspects ont également été incarcérés. Enfin, on a saisi jusqu'à présent 2 fusils-mitrailleurs anglais (bren-guns), 14 mitraillettes anglaises (stenguns), 400 uniformes en jute et des vivres.”

Na de oorlog verklaarde kapitein I.A.A (*Inlichtings- en actieagent*) Albert Mélot in *‘De papegaai is geschoten’* van Marc Verschooris, p. 87:

“(…) Ik heb nog steeds het grootste respect voor mijn bevrijders, hun toewijding, hun koelbloedigheid en hun moed. Toch acht ik premier Pierlot persoonlijk verantwoordelijk voor de massale aanhoudingen die na mijn bevrijding zijn gebeurd. Pierlot wist dat mijn zending was mislukt en toch nam hij het grote risico zoveel verzetsmensen met mijn bevrijding te belasten. Zijn tussenkomst getuigde van een onvoorstelbare lichtzinnigheid!”

Zuidpark, 15/07/45. Herdenkingsplechtigheid voor 'De aanslag in de Papegaaistraat'. Van links naar rechts: Joseph Pauwels, Edward Pauwels, Lucien Fruru, Marcel De Cuyper, Robert Finjaer, Leonard De Prijck, Albert Mélot, Maurice Wildt, Telephore Fiers, Octaaf Bogaert, Simonne Verhelle en Jean Duhamel. (Kopie R. Finjaer)

Die golf van arrestaties had voor Zone III, maar voornamelijk voor *Le Héron*, dramatische gevolgen. Ziehier, ter illustratie, het organigram na de voorbije 'gebeurtenissen':

BEVELHEBBER ZONE III, majoor Auguste Haus: **ondergedoken**

Stafoverste Oost-Vlaanderen, luitenant Louis Camu: **geïnterneerd**

Dienst administratie, commandant Edmond Ameye: **geïnterneerd**

SECTOR GENT, kapitein-commandant Pierre-François De Coene: **vermoord**

Le Héron, luitenant Marcel Poelman: **geïnterneerd**

De adjunct, Jean Boogaerts: **ondergedoken**

De *all-round man*, luitenant Jozef Speeckaert: **geïnterneerd**

De coordinator, Albert Mélot: **ondergedoken**

De commandopost *Le Paddock*: **opgedoekt**

11. ZELE

Na zijn overnachting bij 'Tante Marina', fietste Jean Boogaerts naar Maria De Waele (echtgenote van zijn neef Godfried) in Zele. Zij stuurde hem iets verderop naar de Rinkhout waar hij bij de gezusters Albertine en Leonie De Beule zijn intrek nam.

Enkele dagen later stuurde hij Julia De Waele (zuster van Maria) en Leonie De Beule naar Gent: zij moesten zijn schoonouders inlichten over zijn tijdelijke schuilplaats. Indien mogelijk zouden zij zijn adres aan Robert Van Hyfte meedelen.

Kort daarna stond Robert Van Hyfte reeds aan het huis van de gezusters De Beule in Zele. Voor het eerst sinds zijn vertrek uit Gent op 25 juli ll. had Jean Boogaerts opnieuw contact met een van zijn trouwe koeriers!

Om *Le Héron* opnieuw operationeel te maken, moesten de verbindingen dringend worden hersteld. Omwille van de veiligheid mocht echter niemand weten waar Jean Boogaerts verscholen zat: de toekomstige 'bezoekers' zouden dus steeds door Robert Van Hyfte naar de geheime schuilplaats in Zele 'gegidst' worden.

Robert Van Hyfte kreeg als eerste opdracht Jules Marijns, Jozef De Vuyst en Carolus Vande Velde over de nieuwe 'situatie' in te lichten.

Stilaan ontwaakte ook de rest van de sector Gent uit zijn gedwongen 'lethargie'. Zo nam bijvoorbeeld Dr. Paul Lorthoir de functies van Louis Camu over, en werd luitenant Raoul Raemdonck de nieuwe bevelhebber van de sector Gent. Laatstgenoemde was er intussen in geslaagd majoor Haus, ergens rond Wachtebeke ondergedoken, te contacteren.

In Zele werd Boogaerts nu regelmatig door Robert Van Hyfte op de hoogte gesteld van de 'werkzaamheden'.

Op een zekere dag was Robert vergezeld van Frans Versyp van het schuiloord *La Sarcelle*. "*Minouche*" (bijnaam van Frans Versyp) *had geld mee om de mannen te betalen*", herinnert zich Jean Boogaerts. Omwille van het komen en gaan van de 'bezoekers' en uit vrees voor de bureu, verhuisde Jean Boogaerts zijn 'commandopost' naar de woning van Jozef Van Cleemput, iets verderop in de Goeiende n° 4.

Enkele dagen later was Frans Versyp in Zele terug, ditmaal met een belangrijke boodschap voor Boogaerts: Raoul Raemdonck wou hem dringend spreken!

Op zondag 20 augustus verliet Jean Boogaerts voor het eerst zijn 'schuilplaats' en reed, samen met Robert Van Hyfte, Maurice Hanselaer en Jules Marijns, naar Lochristi. Via een 'gids' bereikte het groepje fietsers uiteindelijk Raoul Raemdonck in Wachtebeke. Tijdens de daaropvolgende briefing werd Jean Boogaerts officieel tot de nieuwe bevelhebber van *Le Héron* gepromoveerd.

12. MOBILISATIE

Naarmate de geallieerden het Belgisch grondgebied naderden, steeg het adrenalinegehalte bij Jean Boogaerts. Elke avond luisterde hij ongeduldig naar de *messages* van de B.B.C. Waar bleef het officieel bevel om tot actie over te gaan?

Op 2 september was zijn geduld op. Omdat de Duitsers zich in steeds grotere getallen terugtrokken, besloot hij met een aantal (beschikbare) verzetsmannen naar Lemberge op te trekken.

Omstreeks 17u stonden reeds een 20-tal 'fietsers' (voornamelijk van de Groep Hanselaer) op de weide achter het huis van Jozef Van Cleemput te wachten. Alvorens te vertrekken wou Boogaerts eerst nog naar de B.B.C. luisteren! Plots hoorde hij de boodschap waarop hij al zolang wachtte: "*Mettez en cage le Héron, la Sarcelle et l'Eider.*" In klare taal: MOBILISEER de schuilplaatsen van de sector Gent!

Na een korte beraadslaging over het te volgen traject, trok Jean Boogaerts omstreeks 20u per fiets naar Lemberge op, samen met Maurice Hanselaer, Frans Lebon, Bob Van Hyfte, Jules Marijns, Jules Laforce (neef van 'Tante Marina'), Marcel De Plus, Maurice Pringels en nog een paar andere verzetsstrijders. Twee uur later bereikte 'het peloton' heelhuids de woonst van Rémi Callaert te Lemberge. Onmiddellijk werden de nodige schikkingen getroffen om de *drop zone* te bezetten.

"In juni had Londen ons gevraagd naar een nieuwe dropzone uit te kijken", verklaarde me Jean Boogaerts. "Die zou door de geallieerden, tijdens hun opmars door België, worden gebruikt om wapens en eventueel speciale eenheden achter de Duitse linies te parachuteren. SOE- en/of SAS-agenten (Special Air Service) zouden dan, samen met ons, guerrilla-activiteiten uitvoeren."

Kort na dit bericht waren Marcel Poelman, Jozef Speeckaert en Jean Boogaerts op zoek gegaan. Het terrein dat de Duitsers tijdens WO I in Lemberge als vliegveld hadden gebruikt, bleek het meest geschikte. De coördinaten werden naar Londen overgeseind en het veld werd goedgekeurd: het kreeg de identificatiecode H (voor *Héron*).

Bij de aankomst van het vliegtuig zouden drie houtstapels (bakens) in brand worden gestoken. Ook werden een aantal manschappen waaronder o.m. Paul Piens, Edmond Van Huffel en Lucien Van der Straeten van de Groep Bottelare, met de bewaking van de *drop zone* en de invalswegen belast. Maar er gebeurde die nacht niets.

In de vroege ochtend van zondag 3 september kreeg Robert Van Hyfte de opdracht een aantal koeriers en groepsoversten op te trommelen: zij moesten dringend naar de kerk van Lemberge komen. Dit was, tussen haakjes, een ideale rendez-vous plaats; op zondagmorgen staan immers altijd mannen

rond de kerk te roddelen! Ook kreeg Maurice Hanselaer de opdracht met zijn mannen naar Heusden terug te keren. Inmiddels was men bij Rémi Callaert begonnen met het uitdelen van de écreu overalls.

Mevrouw Callaert en Lucienne Goeminne (zuster van Pierre) hadden tevoren op elk uniform een badge en een driekleurige armband (met de letters A.B. bedrukt) genaaid. Yvonne Lebon en Thérèse Van Moerkerke hadden in Heusden hetzelfde voor de Groep Hanselaer gedaan.

Weldra stonden ondermeer de groepen Bottelare, Landskouter, Gontrode, Melle, Gavere en Asper klaar om op te treden.

13. OPOORLOGSPAD

Maandag 4 september. Kleine groepjes verzetsstrijders waren reeds bij dageraad op 'jacht'. Bijna iedereen droeg 'zijn witte uniform', maar het merendeel was ongewapend. Landelijke wegen werden doorkruist op zoek naar terugtrekkende Duitsers, van wie men de wapens en uitrusting zou 'recupereren'.

Intussen was Carolus Vande Velde naar Heusden gefietst met een belangrijke opdracht voor Maurice Hanselaer: hij moest met zijn groep Mellebrug bewaken en verhinderen dat de Duitsers haar zouden opblazen!

Een lid van deze groep, Maurice Pringels, nam destijds aan deze opdracht deel:

“Wij verlieten het huis van Lebon met een 12-tal man en namen stelling aan weerszijden van de noordelijke oprit van de brug. Omstreeks 10u verscheen plots een Britse tank in de Pontstraat (zuidelijke kant van de Schelde). Terstond snelde Maurice Hanselaer, samen met enkele makkers, de Tommies tegemoet. Na een kort oponthoud keerde de tank terug naar Melle. De mannen vertelden ons dat de Britten alleen maar de toestand van de brug waren komen checken. De tankbevelhebber had hun echter versterking uit Melle beloofd. En inderdaad; minder dan een halfuur later kwam een camion de Pontstraat opgereden.

Onze vreugde was echter van korte duur, toen bleek dat de inzittenden geen Tommies...maar Duitse geniesoldaten waren! Wij openden razendsnel het vuur en dreven de genisten terug. Iets later waren zij reeds terug, maar ditmaal vergezeld van een pantserwagen! Onze posities werden zo hevig bestookt dat het nu onze beurt was om de biezen te pakken. Een twintigtal minuten later hoorden we een hevige knal: Mellebrug was gesprongen.”

Heusden. Enkele leden van de Groep Hanselaer die aan de schermutseling aan Mellebrug deelnamen. Maurice Pringels (staande, eerste van rechts) kon zich de namen van slechts enkele makers herinneren. Gekniëld, van links naar rechts: Frans Lebon, Rémi Parade en Maurice Hanselaer. (Kopie J. Boogaerts).

Omstreeks 11u waren in totaal ongeveer een 100-tal *Héronmannen* 'op pad'. In 'pelotons' ingedeeld, patrouilleerden zij langsheen de landelijke wegen rond Gavere, Gontrode, Heusden, Landskouter, Lemberge, Melle, Merelbeke, Munte,...

Zoals eerder vermeld, was een peloton (of Groep) grotendeels samengesteld uit een aantal vrienden, familieleden en kennissen. Na overleg werd één onder hen als leider 'geopteerd'. Bepaalde pelotons volgden de bevelen van hogerhand op, andere 'werkten' meer zelfstandig. Het was dus niet altijd eenvoudig om orde op zaken te houden!

De grote meerderheid van de geïnterviewde verzetslieden beschreven Jean Boogaerts eerder als *een brave man*. Hij 'suggereerde' de opdrachten, maar gaf zelden een bevel.

Nu de verzetsstrijders meer en meer uit de 'anonimiteit' traden, ontdekten ze dat ook nog andere kennissen of vrienden in 'den weerstand' zaten, maar tot een andere Groep of schuiloord behoorden! Ook was de 'strijdlust' niet overal even groot. Vandaar dat sommige verzetsmannen soms naar een andere Groep (peloton) of *refuge* overstapten!

Op het einde van deze eerste 'guerrilladag' zat *Le Héron* met 72 krijgsgevangenen opgescheept: 31 in Lemberge, 23 in Gontrode, 10 in Gavere en 8 in Heusden.

14. OP WEG NAAR GENT!

Dinsdag 5 september. Omstreeks 10u waren in Lemberge reeds een 80-tal verzetsmannen op het 'appel'. De meesten waren nu gewapend en uitgerust met een gordel, patroontassen en steelgranaten, gisteren van Duitse krijgsgevangenen gerecupereerd.

"Sommigen vroegen zich af hoe zo'n steelgranaat te gebruiken", vertelde me Carolus Vande Velde. *"Ik zag opeens zo'n makker aan zijn granaat 'prutsen'. Ik had nog net de tijd ze uit zijn hand te rukken en in de meshoop te gooien! Gelukkig ontplofte het ding niet"*, zuchtte Carolus Vande Velde. Ook uit andere verzamelplaatsen werden die morgen patrouilles uitgezonden.

Héronmannen poseren in het park van Marcel Stas de Richelles.

De groep die zich bij Rémi Callaert rond Jean Boogaerts had verzameld, trekt, langs de Burg. Van Gansberghelaan en de Rood Beeldekenstraat, naar Bottelare op. (Kopie J. Delcourt)

Bottelare, 5/09/44. Een van de Bren carriers op het Koning Albert I plein. (Kopie W. Neirinckx)

den. Zo verliet de Groep van Rudolf Baeyens de boerderij van Alfons Galle te Gontrode, om de streek Landskouter-Merelbeke uit te kammen. Deze operatie leverde meer dan honderdtwintig krijgsgevangenen op.

De Groep Marcel Van De Walle, op 'jacht' in de omgeving van Gavere, had minder geluk: het peloton viel in een hinderlaag. Dankzij een ogenblik van onoplettendheid slaagde Jules Hebbelinck erin de *Oberleutnant* te overweldigen, zijn wapen te grijpen...en de Duitsers tot overgave te dwingen! *“Opmerkelijk is het feit dat Jules klein van gestalte was en reeds op middelbare leeftijd”*, merkte Jean Boogaerts op.

Intussen waren ook Heusden, Kalken, Laarne, Wetteren, Overmere en Destelbergen gedeeltelijk 'gecheckt'. Rond de middag verliet de groep, die zich rond Boogaerts bij Rémi Callaerts had verzameld, Lemberge en marcheerde naar het iets verderop gelegen Bottellare.

Het aantal krijgsgevangenen was toen tot een 225-tal opgelopen (inclusief de 72 van gisteren). Tweeënzestig 'Moffen' zaten in Lemberge opgesloten, honderdtwintig (zie Groep Baeyens) in Gontrode, twintig in Gavere en drieëntwintig in Melle-Heusden.

Omstreeks 15u verschenen 3 *Bren carriers* van het *61st Reconnaissance Regiment* (50^e Britse infanteriedivisie) op het Koning Albert I plein te Bottellare.

“Ik stond die namiddag op de uitkijk aan de kruising tussen de Edelarendries met de Hundelgemsesteenweg”, vertelt Gaston Willems, lid van de Groep Bottellare. *“Opeens zag ik Britse voertuigjes op de steenweg. Ik zette mijn fiets tegen de gevel, trok mijn gloednieuwe 'uniform' aan — die had ik, veiligheidshalve, mooi ingepakt op mijn bagagedrager gebonden — en deed de eerste carrier stoppen. Na een korte 'kennismaking' met de bemanning, kroop ik in het voorste rupsvoertuigje en leidde de Britten, via de Edelarendries en de St.-Annastraat naar het K. Albert I plein, waar wij uitbundig door de inwoners en de Héronmannen van Jean Boogaerts werden onthaald. Omstreeks 16u gidste ik de Bren carriers naar de boerderij van landbouwer De Kerpel, op de Burg. Van Gansberghelaan te Lemberge, waar de opgesloten Duitse krijgsgevangenen aan de Britten werden overhandigd.”*

In zijn scriptie schrijft Patrick Duportail: *“(...) Vele verzetslui, waarvan een zeer groot deel 'septemberweerstanders', bezorgden de bevolking (van Bottellare) tijdens de bevrijdingsdagen heel wat ongemakken. Luitenant Charles De Clercq zou bij zijn aankomst in Bottellare de handen meer dan vol gehad hebben met de toegestroomde verzetsstrijders waarvan velen, wegens hun ongedisciplineerd gedrag, de plaatselijke bevolking meer last berokkenden, dan wat de inwoners tijdens de bezetting hadden doorstaan (...)*

Sommige getuigen hadden het vaak over Jean Duhamel, de beroepsmilitair die in Bottellare de plak zwaaide. Hij was een kleine, gezette, onverschrokken kerel (...)

Door het vertrek van Jean Boogaerts werd het in Bottellare rond het schuiloord (Le

Paddock) terug wat rustiger (...) Onder leiding van Jean Duhamel konden de gebleven Bottelaarse verzetslieden de streek verder zuiveren en de jacht op de collaborateurs kon gestart worden."

Rond 16u30 slaagde Jean Boogaerts erin zijn mannen 'tot de orde' te roepen en verliet met hen Bottelare. Langs de St.-Annastraat, de Berrenstraat, de Veldstraat, de Hundelgemsesteenweg en de Zwijnaardsesteenweg, bereikte de bonte stoet de 'Hutsepot' te Zwijnaarde.

Op de Oudenaardsesteenweg stonden talrijke Britse tanks en andere leger-voertuigen 'geparkeerd'. Toen Boogaerts de steun van "één enkele tank" vroeg, werd hem deze hulp categoriek geweigerd. Hij kreeg zelfs te horen dat het hem verboden was de stad in te trekken: ginds, in de Krijgslaan, waren immers onderhandelingen aan de gang.

In 1996 stelde ik een einde aan een meer dan 50 jaar durende controverse: het was **Generaal-majoor Walter Bruns** die aan de onderhandelingen deelnam (zie *'The Desert Rats at Ghent' by Jean-Paul Marchal in 'After the Battle' N°94*) en niet *Generalleutnant* Wilhem Daser, zoals de historici het sinds 1945 hadden beweerd! Ikzelf maakte toen, onbewust, dezelfde fout.

Het gros van de manschappen negeerde echter het verbod en besloot — zonder Jean Boogaerts — langs de Zwijnaardsesteenweg verder op te rukken. Aan de kruising met de Galglaan kwam echter abrupt een einde aan de 'blijde intrede': van een Britse officier kregen de 'ongehoorzame' verzetsstrijders te horen, dat zij onmiddellijk rechtsomkeer moesten maken! Noodgedwongen keerden de 'rebellens' naar Zwijnaarde terug, waar zij inkwartiering in boerderijen en schuren zochten.

15. HET NOODLOT SLAAT TOE

Rond het tijdstip dat de groep van Jean Boogaerts de 'Hutsepot' bereikte (omstreeks 18u), waren marconist Albert Wouters (zie 'De radioverbindingen met Engeland') en René Thienpont (van *Le Héron*) op weg naar St.-Martens-Latem.

In Bachte-Maria-Lerne sloeg het noodlot echter toe!

Over dit drama legden twee ooggetuigen, Jules Van Daele en zijn echtgenote Hortense Ranson, de volgende verklaring af (in *Liefde trotseert den dood* van J.B. Van Kempen):

"Het was 5u.30 in den namiddag den 5n September 1944. Wij bevonden ons op onze hofstede gelegen vlak nevens den steenweg (Gent-Deinze); aan de overzijde der baan is het fietspad, rechtover mijn woonst is de hofstede van A. Adams-Van Wassenhove.

Op den hoek onzer woning verborgen in de haag, was een anti-tankkanon opgesteld. Het affuit gericht naar Deinze. Het was bediend door zes Duitschers (...)

Om duidelijk te zijn zal ik gebruik maken van gegevens en namen die mij slechts later zijn bekend gemaakt (Jules en Hortence ondertekenden hun verklaring op zondag 19 augustus 1945).

Twee jongens kwamen snel uit de richting van Bachte gereden, het gevaar niet vermoedende! Het waren twee jongens van het Geheim Leger bij het uitvoeren van een opdracht in bevolen dienst, en op weg naar het geheime hoofdkwartier van St.-Martens-Laethem (villa Van Looy). De Duitschers hadden ze waargenomen bij middel van hun verrekijkers; overigens was de baan gansch verlaten. Bij het naderen van de fietsers hadden de Duitschers zich verborgen opgesteld. Van zodra ik die ongewone drukte waarnam hebben wij ons in de kamer voor het venster opgesteld (...)

Voor onze woning gekomen sprongen de Duitschers vóór de fietsers; korte en harde bevelen weerklonken. De twee jongens, verrast, konden niets anders dan stilhouden. Een streng onderzoek begon. De Duitschers waren vooral verbolgen op den tweeden fietser, René Thienpont, die vervoerder was van een valies: inhoudende witte Overalls en een apparaat (overseining-post). Hij was ook drager van de gevaarlijke papieren (de geheime codes) en een revolver. Gedurende het onderzoek van René Thienpont bevond de eerste fietser, Albert Wouters, zich op vijf passen daarvan verwijderd en onbewaakt. Bij het Commando: handen omhoog, hooger op, sloeg Albert Wouters onmiddellijk op de vlucht. Wouters vluchtte de hofstede van A. Adams-Van Wassenhove door het openstaande hekken op, achtervolgd door twee Duitschers. Hij was ons seffens uit het oog verdwenen achter de gebouwen. Wij hebben dan nog verscheidene schoten gehoord en 't is slechts vier-entwintig uren nadien dat wij bij zijn lijk zijn kunnen komen, en hebben bestadigd dat hij op beestachtige wijze werd afgemaakt. Wat zijn makker René Thienpont betreft hij is kalm ter plaatse gebleven, door vier Duitschers in bedwang gehouden. Enkele oogenblikken nadien heeft een Duitscher, die René Thienpont gedurig met zijn wapen bedreigde, een schot gelost, die hem in de maagstreek trof. René stortte neer in de gracht.

Ik, Jules Van daele, ben naar den zolder geklommen, van voor het venster, dat op den steenweg uitgeeft, heb ik beter het slachtoffer kunnen waarnemen. Ik zag René Thienpont gezeten in de gracht lichtjes gebogen, de vuisten op den buik gedrukt. De Duitschers die Albert Wouters hadden achtervolgd waren terug, wilde gebaren makende en roepende. Ik kon vermoeden dat het met deze ongelukkige gedaan was.

Wij hebben dan gezien dat een Duitscher naar de gemeente is gereden. Een Duitsch officier is per moto-car (sidecar) aangekomen tot vlak bij den gewonden René Thienpont. Deze officier werd alles getoond en zag de papie-

ren vluchtig in. Hij gaf een korte wenk aan een Duitsch soldaat; een schot knalde en raakte hem in het hoofd, René Thienpont was dan op den slag dood (...)."

Op het tijdstip dat beide verzetsmannen werden vermoord, vierden, enkele kilometers verderop, de inwoners van St.-Martens-Latem hun bevrijding! (zie *Gent, september '44* van Jean-Paul Marchal).

16. WOENSDAG 6 SEPTEMBER

Omstreeks 07u werd de buurt waar de mannen van Jean Boogaerts ingekwartierd lagen door luide kreten gewekt: landbouwers waren een zekere Stevens aan het afranselen!

Volgens Jean Boogaerts *"had iemand reeds met een spade op zijn kop geslagen. Tijdens zijn ondervraging bekende hij hooimijten in brand te hebben gestoken om alzo de Britse posities aan de Duitsers te signaleren. Ik gaf Raph (schuilnaam van Jozef De Vuyst) de opdracht de kermende man uit zijn lijden te verlossen."*

Carolus Vande Velde gaf mij destijds een andere 'versie' van het voorval:

"Een boer had reeds enkele keren zijn riek in de hooiberg gestoken en de verscholen dader in volle borst geraakt: het bloed stroomde uit zijn wonden. Op een teken van Jean Boogaerts — duim naar beneden gericht, zoals bij de Oude Romeinen — gaf Raph hem het geadeschot."

De *Héronmannen* verlieten Zwijnaarde rond 09u en marcheerden langs de Zwijnaardsesteenweg en de Overpoortstraat de stad binnen.

17. GROUPE MOBILE LA SARCELLE

Sommige *Héronmannen* streden samen met de Britse 7e Pantserdivisie, het 2nd *Battalion The Glasgow Highlanders* en de 1e Poolse pantserdivisie, voor de bevrijding van onze stad. Anderen zorgden voor de intendance of voerden bewakingsopdrachten (bruggen, haven, vliegveld van St.-Denijs-Westrem, enz.) uit.

Rond half september gaf Auguste Haus zijn fiat voor het vormen van een 'gemengde eenheid', bestaande uit vrijwilligers van alle Gentse *refuges*: de *Groupe Mobile La Sarcelle*.

Jean De Bie (van *La Sarcelle*) werd de bevelhebber van deze gevechtseenheid. O/lt. Jozef De Vuyst kreeg de leiding over een peloton bestaande uit *Héronmannen*, en o/lt. Frans Versyp over een peloton samengesteld (grotendeels) uit mannen van *La Sarcelle*.

Op 19/09/44 hield Raoul Raemdonck (de bevelhebber van de sector Gent) in de Nieuwebosstraat 9 te Gent, een receptie ter ere van de Canadese majoor A.E. Kelsey. Staande, op de achterste rij, van links naar rechts: De Schrevel (toen adjunct van Raemdonck), Moulard (toen bevelhebber van *L'Eider*) en Jean Boogaerts (bevelhebber van *Le Héron*). Zittend, van links naar rechts: Mw. Raemdonck, majoor A.E. Kelsey en commandant Maurice Goethals. Raoul Raemdonck staat uiterst rechts. (Kopie Vande Velde)

“Op 20 September stonden we weer te Gent, in afwachting van een nieuwe opdracht” (J. De Vuyst in *Het Geheim Leger vecht*, p. 20). Enkele regels verder schrijft hij: *“Eindelijk was het gelukt. Het 2^e Canadeesche legerkorps vroeg versterking voor het Leopoldkanaal te St. Laureins”*.

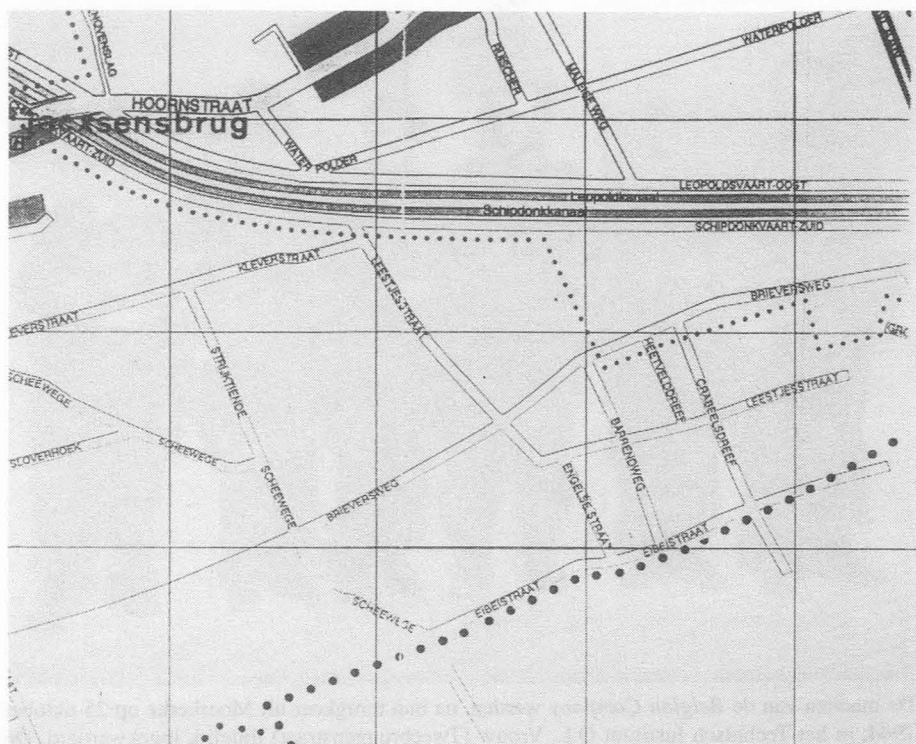
Vier dagen later bereikten (rond de middag) de manschappen van de *Groupe Mobile La Sarcelle* (ongeveer 60 man sterk) St.- Laureins waar zij, samen met het Canadees ‘*Lincoln and Welland Regiment*’, zouden strijden.

“Om minder op te vallen, raadden Canadese soldaten ons aan onze ‘witte uniformen’ met modder te camoufleren”, vertelde me Maurice Pringels.

Intussen werd met de Canadese overheid onderhandeld om de *Groupe Mobile* als *Belgian Company* op te nemen.

Op 1 oktober schrijft Jozef De Vuyst (op p. 27): *“De onderhandelingen hebben succes. Iedereen zal volledig geëquipeerd worden. Dezelfde ‘rations’ voor onze A.S.-jongens als voor den geallieerden soldaat. Een splinternieuw uniform en vooral schoenen met daarbij een Engelsche bewapening zullen den ‘Groupe Mobile’ eens in ‘t nieuw steken”*.

‘s Anderendaags werden de mannen, rond 14 uur, afgelost en naar Maldegem afgevoerd, waar zij — onder toezicht van kapitein Rendal (Belgische verbindingsofficier) — een Canadese uitrusting kregen.

Op 4 oktober om 10 uur verliet de *Belgian Company* (ongeveer 85 man sterk) Maldegem, en trok op naar Moerkerke. Ginds werd zij aan de C compagnie van het Canadees 1^e bataljon *The Lake Superior Regiment* gedetacheerd.

De grenzen van de sector van het peloton *Raph* (Jozef De Vuyst) waren grosso modo: **zie kaart**

— **in het noorden**: het deel van de Schipdonkvaart-zuid, van de Leestjesstraat tot op ongeveer 200m van de Jacxsensbrug;

— **in het oosten**: de Leestjesstraat;

— **in het zuiden**: de Brieversweg;

— **in het westen**: de Sareptastraat en de straat genaamd Moerkerkebrug.

De sector van het peloton *Minouche* (Frans Versyp) lag rechts (ten oosten) van de Leestjesstraat.

De *Belgian Company* werd op 25 oktober 1944 in Moerkerke afgelost en keerde definitief naar Gent terug.

De mannen van de *Belgian Company* werden, na hun terugkeer uit Moerkerke op 25 oktober 1944, in het Technisch Instituut O.L. Vrouw (Tweebruggenstraat) tijdelijk ingekwartierd. Op de koer poseren, van links naar rechts: dokter Henri Hemeleers, Jozef De Vuyst, commandant Jean De Bie, Gaston Cornelis, aalmoezenier Charles de Potter en Frans Versyp. (Kopie K. Lanclus).

De *Groupe Mobile La Sarcelle* verloor in totaal vijf man:

- Aimable Van Den Berghe (peloton *Minouche*) op 27/09/44, te St.-Laureins
- Alfons Martens (peloton *Raph*) op 28/09/44, te St.-Laureins
- Gustaaf Geirnaert (peloton *Minouche*) op 07/10/44, te Moerkerke
- Gérard Iterbeke (peloton *Raph*) op 12/10/44, te Moerkerke
- Jules Laforce (peloton *Raph*) op 12/10/44, te Moerkerke

Zijn in het dodenlijstje niet opgenomen: Fernand De Grieve en Robert De Splenter. Beiden sneuvelden in Mariakerke, respectievelijk op 12 en 13/09/44, net vóór de oprichting van de *Groupe Mobile La Sarcelle*.

Op 27/10/44 bracht de *Belgian Company* hulde aan haar gesneuvelden. Na de plechtigheid op de Westerbegraafplaats, liet een deel van het peloton *Raph*. (J. De Vuyst) zich op de Bevrijdingslaan fotograferen. Staande, van links naar rechts: ?, Kamiel Lanclus, Edgard Goedertier, Jozef De Vuyst, Charles Verachttert, Romein De Smet en Lucien Deprez. Gekniel, van links naar rechts: Rémi Helderweirdt, Gaston Van Gullinck, ?, Christian Van Hecke. (Kopie K. Lanclus).

EPILOOG

De naoorlogse generatie heeft de neiging het **gewapend verzet**, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de *ontsnappingslijnen* en *inlichtingsdiensten*, volledig negatief in te schatten.

Ook de inwoners van Moerkerke hadden weinig lof voor 'De Witte Brigade'! Zo werd mij verteld dat de verzetsmannen de leegstaande hoeven bezette en alles meenamen wat kon dienen. Kasten en vloeren werden opengebrouwen, sloten geforceerd, enz. "*Zij waren ongetwijfeld op zoek naar geld of andere waardevolle dingen. Op zeker dag kwam commandant De Bie mijn verzameling postzegels bekijken en vroeg of hij mijn album eventjes mocht meenemen: ik wacht nog steeds!*", klaagde een verbitterde boerin.

De negatieve houding van de Gentse bevolking tegenover het verzet werd, en wordt nog steeds, in de hand gewerkt door het feit dat de meeste 'weerstanders' pas actief werden wanneer alles voorbij was! De voornaamste 'daden' van deze zogenaamde 'septemberweerstanders' beperkten zich meestal tot het aanhouden van (dikwijls vermeende) collaborateurs en het plunderen.

Hun toegeëigende en tegenstrijdige verhalen schiepen ook zeer veel ongelof. Er werden zelf verzetsmannen gehuldigd (en soms gedecoreerd, jawel!) voor 'acties' waaraan zij niet hadden deelgenomen!

Dit had tot gevolg dat het *gewapend verzet* op weinig geloofwaardigheid en sympathie mocht rekenen.

De *echte* verzetsstrijders distantieerden zich na de oorlog van deze 'bendes' en zwegen uit schaamte.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

F. BECKERS - *Do or Die* - Uitg. F. Beckers - Diest 1975

H. BERNARD - *Het Geheim Leger 1940-1944* - J. Verbeke - Gent 1986

J. BOOGAERTS - *onuitgegeven nota's*

J-L. CHARLES & Ph. DASNOY - *Les dossiers secrets de la police allemande en Belgique* - Editions Arts & Voyages - Brussel 1972

D.J. CHAUSSEE - *Parachutage de nuit* - J.M. Collet - Braine-l'Alleud 1996

P. DUPORTAIL - *Bottelare, een plattelandsgemeente in Wereldoorlog Twee* - Verhandeling voorgelegd tot het behalen van de graad van licentiaat in de geschiedenis - Rijksuniversiteit Gent 1995

Gedenkboek De Coene & Speeckaert - N.V. Erasmus - Gent 1949

M. HUIBRECHTS - *Het Geheim Leger zone III sektor Gent* - Proefschrift tot het behalen van de graad van licentiaat in de nieuwste geschiedenis. Rijksuniversiteit Gent 1983

J-P. MARCHAL - *Gent, september '44* - J. Verbeke - Gent 1992

J-P. MARCHAL m.m.v. G. VERHEGGEN - *De bombardementen van Merelbeke* - J. Verbeke - Gent 1995

J-P. MARCHAL - *The Desert Rats at Ghent - After the Battle N°94 - Battle of Britain Prints* - London - 1996

J-P. MARCHAL - *De Woestijnratten in Gent - '40 ~ '45 Toen en Nu N°94* - Uitg. Quo Vadis - Soest 1999

H. NEUMAN - *Avant qu'il ne soit trop tard* - Duculot - Paris-Gembloux 1985

F. STRUBBE - *Geheime Oorlog 40-45: de inlichtings- en actiediensten in België* - Lannoo - Tielt 1992

C. VANDE VELDE - *onuitgegeven nota's*

J.B. VAN KEMPEN - *Liefde trotseert den dood* - Vanmelle - Gent

G. VAN POUCKE - *Niet langer geheim* - J. Verbeke - Gent 1987

M-P. VERHAEGEN - *Merelbeke in de oorlog* - Verhandeling voorgelegd tot het behalen van de graad van licentiaat in de Geschiedenis, richting Nieuwste Tijden. Rijksuniversiteit Gent 1990

M. VERSCHOORIS - *De papegaai is geschoten* - Snoeck-Ducajou & zoon - Gent 1994

Jean-Paul MARCHAL

IK ZOU DAAR EEN BOEK KUNNEN OVER SCHRIJVEN **De charmes van de dagelijksheid (Vervolg)**

zondag 2 januari 1955

Net zoals ik dat ieder jaar doe, stap ik op nieuwjaarsdag ook eens binnen bij Clara en Henri. Ze wonen in Evergem in de Schoonstraat in een heel klein huisje met een laag deurtje, nogal afgelegen van de straat, recht tegenover het café waar moeder met haar ouders in het midden van de jaren dertig heeft gewoond... en ernaast het huis van Joseph en Marie, waar ik in 1947 was uitbesteed door vader. Clara is een jeugdvriendin van moeder en het waren Clara en Henri die in de oorlogsjaren voor mij Sinterklaas en Zwarte Piet kwamen spelen.

Clara is een lieve, levendige vrouw, wel een beetje simpel. Henri is al even vriendelijk en gemoedelijk... toen ik kleiner was, liep ik altijd achter hem aan naar het schuurtje, naar zijn konijnenhokken, naar het lapje grond achter het huisje... hij heeft me eens een gedroogde varkensblaas gegeven. Als Clara de bloemen water gaf, mocht ik de arm van de houten pomp, die nog steeds voor het huisje staat, omhoog trekken. Henri is fabrieksarbeider en rijdt iedere dag met de fiets naar Gent. Hij heeft in huis nog steeds de koperen carbuurlamp, die voor de oorlog op zijn fiets stond. Wat ik al verscheidene keren heb horen vertellen - hij heeft het tot zijn schrik ooit eens meege maakt dat de zak van zijn jas in brand stond omdat hij zijn aansteker niet goed had afgesloten. Iedere zondag rijden ze samen naar het voetbal op het plein van Evergem. Ze hebben geen kinderen. Ook de moeder van Clara leeft nog, een klein vrouwtje dat altijd in het zwart gekleed gaat en een muts draagt, overdag met een haakwerkje zwijgzaam naast de stoof zit en 's nachts in de voorkamer in een klein houten bedje slaapt. Daar hangen ook enkele grote foto's en prenten aan de muren waar ik al vaak geboeid heb staan naar kijken. Clara en Henri slapen in de voutekamer en toen ik vier of vijf jaar was ben ik eens bij hen blijven slapen. Ik mocht tussen hen in slapen.

Het merkwaardigst en gezelligst in dit huisje vind ik de woonkamer. Een kleine lage ruimte met donkerbruine houten balken waaraan altijd een of meerdere hespen in rood-wit geblokte linnen zakken hangen, slechts één klein venstertje met witte gordijntjes, een in verhouding zeer grote open haard met een Leuvense stoof, en boven de haard een brede balk waarop een hele reeks wit-blauwe borden staat met afbeeldingen van veldslagen, in het midden een grote koperen Christus achter glas in een ovale lijst. Clara heeft eens verteld dat hier, toen ze nog klein was, geen vloer lag, alleen aangestampte aarde. Haar vader, die ik niet heb gekend, was een keuterboertje.

(Toen ik enkele jaren later de romans van Cyriel Buysse las, stelde ik me bij

de beschrijving van de huisjes van de personages altijd het huisje van Henri en Clara voor.)

zondag 16 januari 1955

Sedert een paar weken wordt de andere helft van het huis eveneens bewoond. Jammer genoeg door een man alleen, een handelsreiziger bovendien, die de hele dag en soms dagen na elkaar van huis weg is.

Meneer Guillaume is wel een eigenaardig iemand. Een vriendelijke man... een goed geklede heer, iemand die zelfs niet helemaal past in dit huis en deze omgeving. Hij heeft ook een hele geschiedenis achter de rug, waar hij reeds een en ander heeft over verteld, toen hij hier op een zondagmorgen uren met moeder en Marcel heeft zitten praten. Hij zat daar naast het gasfornuis in pyjama en kamerjas, op blote voeten in slippers en hij rookte de ene sigaret na de andere.

Hij is gendarm geweest, een zwaantje, tot hij ooit zwaar gewond is geraakt, toen hij in de winter in de Ardennen met zijn motor is geslipt en zwaar is gevallen. En... hij heeft zijn vrouw vermoord ! Niet echt vermoord met voorbedachte rade... maar tijdens een echtelijke ruzie heeft hij haar bij de keel gegrepen... en zonder het te willen heeft hij te lang en te hard geduwd... en toen was ze dood. Dat heeft hem natuurlijk enkele jaren gevangenis gekost.

Nu heeft hij een vriendin, ergens in Limburg, maar dat is een tamelijk ingewikkelde relatie. Eerst en vooral is er haar moeder, die altijd moeilijk doet en die hij liefst zoveel mogelijk uit de weg gaat... en zijzelf is vaak ziek en hij ziet haar niet zo dikwijls. Hij hoopt wel haar eens hierheen te kunnen meebrengen voor een weekeinde.

maandag 24 januari 1955

Telkens er een wereldtentoonstelling wordt georganiseerd, bouwt men iets speciaals dat de aandacht van de hele wereld trekt, een teken des tijds, een symbool én voor de wereldtentoonstelling én voor het tijdperk waarin ze plaats heeft.

Tijdens de eerste wereldtentoonstelling te Londen werd Crystal Palace gebouwd, een paleis van staal en glas. In 1889 werd te Parijs de Eiffeltoren opgetrokken als symbool van het tijdperk van staal.

De huidige tijd staat zonder twijfel in het teken van het atoom en dus zal er te Brussel een Atomium te zien zijn.

Het Atomium wordt, zoals ingenieur Waterkeyn beweert, een vergroting met factor 160 miljard van een ijzerkristal. Het bouwwerk zal de vorm hebben van een kubus die overhoeks op een van zijn atomen rust. Het monument zal 102 m hoog zijn en 2.400 ton wegen. De negen atomen zullen uitgebeeld

worden door enorme bollen met een diameter van 18 meter. De bollen zullen onderling verbonden worden door diagonale buizen van 29 m lengte waarin een roltrap wordt gebouwd, zodat de bezoekers van de ene bol naar de andere kunnen gaan. Slechts zes van de negen bollen zullen gebruikt worden. Met de lift kom je in 23 seconden van het gelijkvloers in de bovenste bol. In de bovenste bol komt een restaurant met een panoramisch uitzicht op de wereldtentoonstelling en de stad Brussel.

vrijdag 11 februari 1955

In 1954 bedroeg de totale bevolking van Gent 163.578 inwoners. Bovendien waren er 3.402 of 2,07 % vreemdelingen.

De meerderheid van de vreemdelingen zijn Europeanen, meer in het bijzonder West-Europeanen. De andere werelddelen zijn zwak vertegenwoordigd: 54 Amerikanen, 7 Brazilianen, 1 Chinees, 1 Turk, 7 Australiërs, 3 Zuid-Afrikanen. In de stad leven ook nog 12 UNO-vluchtelingen.

zaterdag 12 februari 1955

In 1954 werden in het Stedelijk Bewaarhuis of Rolleke 1.846 personen opgesloten.

Bij politimaatregelen: 1.611. Wegens landloperij : 29. Behoeftigen die om nachtverblijf kwamen verzoeken: 206.

In Gent doet de uitspraak de ronde dat je tenminste één keer in je leven een nacht in het Rolleke moet hebben doorgebracht, anders ben je geen echte Gentenaar.

Het Rolleke was vroeger een gesticht voor vondelingen... en de rol of de schuif die daar aan te pas kwam, heeft de naam gegeven. Het was ondergebracht in het voormalige godshuis Sint-Jan ten Dullen. Het gesticht werd in 1863 afgeschaft. Het werd een stadsgevangenis in 1902.

woensdag 2 maart 1955

Na de Tweede Wereldoorlog heeft het toerisme een hoge vlucht genomen en algemeen wordt verwacht dat het in de toekomst verder in stijgende lijn zal gaan.

Ook te Gent was de toename van binnen- en buitenlandse toeristen vorig jaar zo groot dat er in de topmaanden nergens meer een hotelkamer te vinden was.

Helaas heeft Gent te weinig hotels. De stad beschikt amper over een 40-tal hotels met samen ongeveer 600 kamers, waarvan slechts de helft beantwoordt aan het comfort van een internationaal klasse hotel.

Wat te doen met de bezoekers aan de Vijfjaarlijkse Floraliën (dit jaar vanaf

23 april) ? De Internationale Jaarbeurs der Vlaanderen? De miljoenen mensen die in 1958 de wereldtentoonstelling te Brussel en wellicht ook de Gentse monumenten en musea zullen bezoeken ? Enkele hoteliers denken eraan hun zaak met 20 à 30 kamers uit te breiden. Maar er moeten dringend nieuwe hotels worden gebouwd. Liefst zo dicht mogelijk bij het stadscentrum, in ieder geval op geschikte plaatsen voor het gemak van de toeristen.

Sommigen stellen voor het Pand, het gewezen klooster van de Dominikanen in Onderbergen, waar tot kort geleden 120 kamers als woongelegenheden werden verhuurd aan arme sukkelaars of als ateliers aan kunstenaars, af te breken. Een uiterst geschikt en groot terrein, practisch in het stadscentrum, met de nodige plaatsruimte om te parkeren. Hier zou beslist een hotel van internationale klasse met een honderdtal bedden kunnen worden opgetrokken. Tja, waarom niet ! Tachtig jaar geleden hebben gelijkgestemde cultuurbarbaren, ondanks protest van archeologen en Gentenaars die van hun stad houden, reeds de oude kapel van het klooster, een merkwaardig overblijfsel van middeleeuwse gotiek, afgebroken. Als men die vertegenwoordigers van slechte smaak en kortzichtigheid, veroorzaakt door zich blind te staren op betonnen constructies, hun gang zou laten gaan, komt heel het stadscentrum onder de slopershamer.

zondag 20 maart 1955

Bij de scouts zijn we het kamp te Louise-Marie in de buurt van Ronse aan het voorbereiden... en om mijn goede wil te tonen en ook mijn steentje bij te dragen, heb ik een stel grote kookpotten naar huis meegenomen. Die zijn na een vorig kamp zo smerig teruggebracht en terug in de kasten geplaatst, dat ze eerst grondig gereinigd moeten worden, vooraleer ze opnieuw gebruiksklaar zijn. Ik ben met mijn fiets beladen met potten helemaal te voet moeten terugkeren, anders kon ik ze niet dragen.

Toen ik daar mee thuiskwam en moeder liet zien wat ik had meegebracht, sprak ze schande over die vuilaards die het eetgerei zo smerig hadden teruggebracht en achtergelaten. « Kijk eens hier... de brokken hangen er nog aan en er groeit schimmel op de bodems en tussen de randen van de deksels... en daar moeten jullie eten in klaarmaken! Ik zou niet in uw plaats willen zijn ! Om ziek van te worden ! » Ze heeft wel onmiddellijk een ketel water gekookt en soda in de potten gegooit... na een nacht weken, kunnen ze morgen met een ijzeren spons eens duchtig onder handen worden genomen. « Als we die aangekoekte troep daar nog ooit af krijgen ».

woensdag 20 april 1955

Gisteren heeft het Gentse operapubliek afscheid genomen van Vina Bovy.

Vina Bovy, geboren te Gent in 1900, was een van de grootste coloratuurso-
pranen van haar tijd, die overal ter wereld met veel succes heeft opgetre-
den... en van 1947 tot gisteren was ze directrice van de Gentse Opera.

Er is de laatste jaren heel wat kritiek geweest op haar beleid en het feit dat ze
te lang en te vaak en te goed betaald op de planken heeft gestaan... maar na-
genoeg iedereen is het erover eens, dat de opera onder haar leiding een hoog
artistiek peil heeft bereikt.

Marcel vond het heel jammer dat hij niet is kunnen gaan kijken en luisteren,
maar hij is vaak genoeg naar de opera geweest om Vina Bovy te kennen... en
ook ik heb haar één keer horen zingen.

vrijdag 22 april 1955

Voor een paar dagen logeert Rita bij ons. Rita is een achtemichtje, de dochter
van nicht Georgette, op haar beurt de dochter van tante Irma uit Drongen. Op
een of andere manier houdt moeder tamelijk veel van dat meisje... en toen
dat onderwerp toevallig ter sprake kwam, was vrijwel onmiddellijk iedereen
het ermee eens dat ze een paar dagen bij ons mocht komen logeren. Moeder
zou het op zich nemen met haar eens naar het stadscentrum en de Sarma te
gaan... en behalve dat ze bij mij kan slapen, zal ik ook wel iets bedenken om
haar verblijf aangenaam te maken.

Rita is rustig, beleefd en absoluut niet veeleisend en iedereen vindt het aan-
genaam dat kind hier in huis te hebben. Moeder is, zoals afgesproken, met
haar eens naar de Sarma geweest... maar ik ben niet zo vindingrijk in het be-
denken van verrassingen voor een meisje van 12 jaar. Telkens er boodschap-
pen moeten worden gedaan, doen we dat samen. De enkele albums en beeld-
verhalen die ik nog bezit, heb ik voor haar op een stapeltje gelegd. In postze-
gels is ze niet geïnteresseerd. Gisteren in de late namiddag zijn we met Mar-
cel eens tot aan de Drie Leien gereden. Mijn voorstel om ook eens naar
Belzele te rijden -Rita kent Meetje niet eens werd afgewezen.

(Toen vele jaren later moeder op een dag hoorde dat Rita haar vriend in de
steek had gelaten om met een vrouw te gaan samenwonen, was haar liefde
op slag bekoeld. Tja, het gebeurt in de beste families dat er eens iemand met
andere voorkeuren tussen zit. Maar met dergelijke verontschuldigen moet
je bij moeder niet voor de dag komen. Homo's en lesbiennes, dat zijn vieze-
riken. Bah ! Als ze ooit nog eens Rita tegen het lijf zou lopen is de kans
groot dat ze haar begint uit te schelden, eerder dan haar een goedendag te
geven. Open geesten zouden van «bekrompen vooringenomenheid» durven
gewagen... maar wat dat betreft moet ik mijn bek houden, want ik ben daar
ook niet helemaal van vrij te pleiten. Als bepaalde standpunten je al met de
papelepel worden meegegeven...)

maandag 25 april 1955

Wilfried, een jongen van de klas met wie ik nochtans niet bijzonder bevriend ben, heeft me vorige week voor het eerst en vandaag zowel vanmorgen als vanmiddag met veel enthousiasme gesproken over jeugdherbergen, waar hij alles lijkt over te weten -die zouden reeds voor de Eerste Wereldoorlog in Duitsland zijn ontstaan ; ze bestaan sinds 1931 ook in België ; er zijn ongeveer 2.000 jeugdherbergen over de hele wereld ; de mensen die een jeugdherberg leiden, worden jeugdherbergouders genoemd; je kunt er goedkoop overnachten en eten- en hij stelde voor dat we in de grote vakantie samen een fietstocht zouden maken naar de Ardennen, zo mogelijk zelfs tot in Luxemburg. Een tocht van de ene jeugdherberg naar de andere. Een tocht van een week, op een dag meer of minder zal het wel niet aankomen.

Daar vanavond thuis over gesproken. De eerste reactie van moeder was, zoals te verwachten was, negatief: veel te ver en veel te gevaarlijk... en ze kon zich bovendien niet voorstellen dat ik samen met een jongen van mijn leeftijd een week weg zou zijn... en dat ze niet precies zou weten waar we zijn, wat we doen, wat we eten, waar we slapen. «En als ge eens ziek wordt onderweg... of ge komt daar 's avonds in een jeugdherberg toe en het is volzet of ze hebben geen eten meer, wat gaat ge dan doen !»

Marcel daarentegen vond het een uitstekend idee dat we zelf de wereld gaan verkennen en dat we min of meer ons plan leren trekken. Hij wil wel eerst alles weten over jeugdherbergen... en hij zou ook eens willen kennismaken met de familie van die jongen, zodat hij er zeker kan van zijn dat ik niet met iemand optrek die hij niet vertrouwt of die hem niet aanstaat.

zaterdag 7 mei 1955

In 1870 besluit gravin de Courtebourne te Oostakker-Lourdes een Maria-beeld in haar tuin te plaatsen. Als dat beeld in 1873 wordt ingewijd, wordt haar park een trekpleister voor de omwonende bevolking. De gravin denkt eraan een kapel te bouwen... maar bisschop Bracq besluit meteen er een kerk, een jezuïetencollege en het hotel de Lourdes op te richten. Op 7 april 1875 heeft er een miraculeuze genezing plaats: het been van Petrus De Rudder, dat sinds 1867 gebroken was en maar niet wou genezen, is dankzij een bijzondere tussenkomst van God, op voorspraak van Maria, plotseling genezen. Vlaanderen heeft nu echt zijn eigen Lourdes! De bedevaartgangers stromen toe : 20.000 in 1874, 50.000 in 1885, 120.000 in 1905, 130.000 in 1954. Tussen 1874 en 1923 hebben er bovendien nog 117 miraculeuze genezingen plaats gehad. De bedragen aan giften en stipendia voor missen stroomden binnen. In de nabijgelegen cafés en restaurants kon men het wafels en panenkoeken bakken amper bijhouden.

In het interbellum waren er speciale bussen om de Gentenaars naar Lourdes te brengen. Meetje rijdt ieder jaar in de maand mei met de fiets naar Lourdes op bedevaart. Ze zal er na de rondgang wellicht ook wel een wafel eten"maar ze gaat in de eerste plaats op bedevaart om te bidden en ze meent het. Wij zijn er enkele jaren geleden een keer geweest met de honden : meer om er in een café te zitten dan uit vroomheid... en ja... we zijn ook eens naar Lourdes geweest bij een gezin met drie dochters... eigenlijk zou ik de meisjes nog wel eens willen terugzien. Ik vraag me af of er niet evenveel «bedevaarders» naar Lourdes gaan om er wafels te eten en pinten te drinken dan om voor de grot te bidden. Een gunst afsmeaken en iets lekkers eten, geef toe -. een geslaagde combinatie. Toen we nog in de Sint-Lievenspoortstraat woonden heb ik eens een overtuigd katholieke vrouw met verontwaardiging horen vertellen dat ze naar Lourdes was geweest... en ze liep daar in de buurt van een groepje vrouwen, « echt gemene wijven », die zo'n smerige en vuile praat aan het vertellen waren als ze nog nooit op enige plaats had gehoord.

dinsdag 10 mei 1955

Toen ik vanmorgen in mijn bank stapte, had iemand een naakte vrouw van meer dan 20 cm groot diep in het hout gekerfd. Dat moet tijdens de eerste twee lesuren zijn gebeurd, want gisteren stond dat hier nog niet en de eerste twee uren hadden wij les in andere lokalen. Die gast moet er verstand van hebben: het uitgekorven beeld is perfect van lijn en verhoudingen, een echt kunstwerk, en de borsten zijn zo groot en uitdagend afgewerkt, dat ze mijn ogen uit mijn kop zuigen. Maar hoe en wanneer heeft hij dat gedaan ? Je kunt hier toch geen uur met een behoorlijk groot mes zitten kerven zonder dat iemand dat merkt ! En heeft hij dat op één of twee uur klaargespeeld ! Ik zou daar wel een hele dag voor nodig hebben... en je zou waarschijnlijk niet eens merken dat het een vrouw is.

Hoewel ik er liever zou blijven naar kijken, zal ik het toch aan de leraar moeten zeggen... en nog een geluk dat we nu mevrouw De Pillecijn niet hebben, want dat zou toch wel gênant zijn om daar een vrouw bij te betrekken. Nu ja, het moet. Die bank is mijn vaste plaats en als hier straks een andere klas komt, denken ze misschien nog dat ik het heb gedaan.

De leraar is komen kijken... hij heeft gekeken en al de anderen die ook wilden kijken, weggejaagd... toen zei hij dat ik elders moest gaan zitten... hij zou straks de provisor verwittigen.

Het zal wel niet moeilijk zijn om de dader te vinden. Als hij al niet onmiddellijk buiten vliegt, zal hem dat zeker een of twee dagen uitsluiting kosten... en misschien zal hij wel schadevergoeding moeten betalen, want die bank kunnen ze wel tot stoffhout hakken. Jammer voor het talent van die gast ... hij zou beter naar de academie gaan om later graveerder of beeldhouwer te

worden ... misschien mag hij de schrijfplank van die bank wel meenemen om te tonen wat hij kan.

vrijdag 24 juni 1955

Gisteren is Oswald Spruyt, die in 1953 zijn ouders heeft vermoord, door het assisenhof van Oost-Vlaanderen te Gent tot de doodstraf veroordeeld. De werkelijke drijfveer van de dubbele oudermoord heeft hij niet kunnen of willen zeggen. Een psychiater schrijft de oorzaak toe aan een plotse opstand tegen het ouderlijk gezag, dat het verwezenlijken van zijn verwachtingen bellette. De hele week is er een ware stormloop van het publiek geweest om het «schouwspel» te kunnen volgen. Ook verscheidene letterkundigen, o.a. Prof Dr. F. Bauer en de jonge dichter Hugo Claus zijn er op afgekomen op zoek naar inspiratie voor nieuw werk.

We hebben het er ook op school herhaaldelijk over gehad en onze leraar Latijn, meneer M. Smet, die evenals de studieprefect, de provisor en verschillende andere leraars als getuige waren opgeroepen, heeft ons verteld dat hij die jongen hier op school en in de klas heeft gekend als een moreel verdorven iemand. Als die meneer Mortier voor de rechtbank over mij zou moeten getuigen, zou hij, zonder mij te kennen, precies hetzelfde vertellen... en in de mening verkeren dat hij de waarheid in pacht heeft, zonder juist te weten wat hij vertelt. Waar halen de mensen toch het recht vandaan oordelen over andere mensen uit te spreken die op niets of oppervlakkige indrukken zijn gesteund? De Hollanders zouden zeggen : «Hij staat uit zijn nek te lullen.»

Daniël Van RYSEL
(‘t vervolgt)

ENKELE NUMISMATISCHE HERINNERINGEN AAN DE FAMILIE VERBESSEM

Huguette Taymans

INLEIDING

Een aan Charles Verbessem opgedragen medaille is zo typisch voor de geode burgerij van vele Vlaamse steden op het einde van de 19de eeuw, dat het de moeite loont om dieper in te gaan op haar ontstaansgeschiedenis: Het stelt ons in staat om een beter zicht te krijgen op deze boeiende periode.

De medaille is na het overlijden van Charles Verbessem in handen gekomen van zijn zoon Albert 1/. Samen met twee penningen van deze laatste, die hier ook besproken worden, is dit stuk in de verzameling van de Gentenaar Raoul Van Trappen terecht gekomen 2/.

PENNING OPGEDRAGEN AAN CHARLES VERBESSEM

Biografie

Charles Léopold Verbessem werd geboren te Elsene op 4 april 1833. Zijn vader was Jean-François Verbessem en zijn moeder Catherine Prins. Op 19 maart 1854 verhuisde hij naar Gent, waar hij op 6 april 1861 huwde met Maria Wille. Zij kregen twee kinderen, een dochter en een zoon.

Als succesvol ondernemer 3/ veroverde Charles Verbessem al gauw een plaats in de Gentse elite. Hij bracht het onder meer tot :

- provincieraadslid voor de liberale partij van 27 mei 1872 tot 5 juni 1898 (in deze functie werd hij opgevolgd door zijn zoon Albert);
- lid van de Gentse vrijmetselaarsloge "Le Septentrion";
- consul van de Dominicaanse Republiek (sinds 1871);
- ondervoorzitter van het diplomatiek korps van Gent;
- stafhouder bij de handelsrechtbank van Gent (van 1876 tot 1882).
- voorzitter van het Nationaal Toneel van Oost-Vlaanderen;
- voorzitter van de muziekmaatschappij "De Noordstar".

Charles Verbessem was daarnaast ook uitermate actief op filantropisch vlak. Op 25-jarige leeftijd werd hij lid van de Gentse menslievende vereniging "De Zonder Naam Niet Zonder Hert", die twee jaar voordien was opge-

richt 4/. Van 1881 tot aan zijn dood was hij er de voorzitter van. Onder zijn impuls werden door de vereniging te Gent vijf volksrefters geopend, ambachtsscholen opgericht en kleding verschaft aan de behoeftige kinderen der stadsscholen. Ook bij andere gelegenheden zette hij zich in voor de noodlijdenden : tijdens de katoencrisis in 1863 verschaftte hij werk en voedsel aan de werkloze fabrieksarbeiders, tijdens de choleraepidemie van 1866 richtte hij een van zijn huizen (in het Meerhem) in als toevluchtsoord voor de getroffen en, en bij de overstromingen in de stad in 1872 hielp hij de getroffen en met raad en daad.

Na een ziekte van enkele maanden overleed Charles Verbessen te Gent op 5 april 1899. Hij werd er begraven op de Westerbegraafplaats 5/.

Charles Verbessen

Copyright Stadsarchief Gent, Foto C. Hourez

De eerste-steenlegging van de Gentse voorhaven

Meer dan vijftig jaar na de laatste grote investeringen was de Gentse haven dringend aan uitbreiding toe. Op 2 augustus 1880 besliste het stadsbestuur om het Tolhuisdok te graven en de Muidesluis te vervangen door een nieuwe sluis aan het Tolhuis en een andere in het De Pauw-kanaal. Door het slopen van de Muidesluis ontstond een rechtstreekse verbinding tussen het Handelsdok en het kanaal Gent-Terneuzen. Tevens zou een nieuwe voorhaven van 1.096 meter lang en 80 à 100 meter breed gegraven worden. De aannemers Willems en Casse werden aangeduid om de werken uit te voeren. Deze moesten in 1884 voltooid zijn.

Op 11 juni 1882 werd de eerste steen gelegd van de kaaimuren. In stoet begaf men zich van de Korenmarkt naar de in aanleg zijnde voorhaven. Daar schetste burgemeester H. Lippens de geschiedenis van de Gentse haven, waarna de Minister van Binnenlandse zaken Rolin-Jacquemyns het belang van het kanaal Gent-Terneuzen toelichtte. Vervolgens werd, in een werkkamer die met kettingen aan een vlottende stelling hing, de steen ingemetseld. Hij bevatte een oorkonde 6/ en de muntstukken van dat jaar. Het stadsbestuur gaf een penning uit om deze gebeurtenis te vereeuwigen.

Herdenkingspenning van de stad Gent

Op het leggen van de eerste steen der kaaimuren van de voorhaven 11 juni 1882

De tweede-steenlegging door “Le Royal Waterzoei de Bruxelles”

In deze periode was te Brussel “Le Royal Waterzoei de Bruxelles” actief, onder de bezielende leiding van Gustave Lemaire van “l’Etoile belge”. De leden van deze zeer gesloten kring waren vooraanstaande en gegoede personen (industriëlen, advocaten, politici, kunstenaars en andere notabelen), zowel uit de hoofdstad als uit andere steden van het land. Hoofddoel van de vereniging was het geven van uitgebreide en spectaculaire gastronomische feesten.

Haar naam had zij te danken aan haar “ingénieur chargé de la direction des travaux” Félix Dorny. Die was chef van het Gentse restaurant “De Waterzoei”, dat aan het Veerleplein was gelegen 7/.

De vereniging had, zoals het hoort, een intern reglement. Dat voorzag in ereleden, gewone leden en kandidaat-leden. Om opgenomen te worden in de selecte club van ereleden moest men bij zich thuis en volgens alle regels van de kunst de leden van de vereniging op een gastronomisch diner vergasten. Op 19 juni 1882 was het de beurt aan Charles Verbessem om deze ingangsproof af te leggen in het statig herenhuis dat hij betrok op het nummer 36 van de Dierentuindreef 8/. Blijkbaar slaagde hij met grote onderscheiding, want de leden oordeelden - refererend naar de eerste-steenlegging van de voorhaven de week voordien - dat ze de tweede steen op waardige wijze hadden gelegd. Verbessem werd zelfs met volgende gulden penning geëerd :

Vz. De aartsengel Michael, met kuras en gespreide vleugels, staat met beide voeten op een op zijn rug liggende duivel ; hij doorboort diens borst men een lans die op een kruis eindigt ; onder de duivel, E IP ; het veld is gevuld met kruisjes die afwisselen met bolletjes; rondom, een parelcirkel, INSTALLATIONS MARITIMES DE GAND (bovenaam) / POSE DE LA 2IEME PIERRE (onderaan, op een banderol met omgekrulde uiteinden) en een geprofileerde boord ; de omschriften zijn ingegraveerd.

Kz. Centraal, op een ronde schijf, HOMMAGE / DE / RECONNAISSANCE / LE WATERZOEI / DE BRUXELLES / A / MR & ME VERBESSEM / LE 19 JUIN / 1882 ; de eerste en de laatste lijn volgen de boord van de schijf ; deze is omgeven door een krans van twee lauriertakken die onderaan door middel van een lint zijn samengebonden en een geprofileerde boord.

Rond - 50,5 mm Ø - verguld zilver - 40,93 g.

Voor de voorzijde van deze medaille werd gebruik gemaakt van een bestaande matrijs. Deze werd gegraveerd door Edouard Hoppe 9/ ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van de Belgische dynastie in 1882. Het oorspronkelijk omschrift werd verwijderd en vervangen door de nieuwe ingegraveerde tekst 10/.

ALBERT VERBESSEM

Biografie

Albert Verbessem, de zoon van Charles, werd geboren te Gent op 21 september 1862. Hij studeerde rechten, schreef zich in aan de balie op 14 juli 1885 en werd advocaat bij het Hof van Beroep te Gent. Hij schreef trouwens een boek over de Gentse balie 11/.

Albert Verbessem huwde met Jeanne Victorine Justine Laurence Blondiau, vestigde zich aan de Plateaustraat 31 en trad volledig in de voetsporen van zijn vader : hij was actief in de liberale partij, provincieraadslid van 5 juni 1898 tot 27 november 1921 12/, lid van de vereniging "De Zonder Naam Niet Zonder Hert", lid van het diplomatiek korps te Gent als vice-consul van Turkije en lid van de vrijmetselaarsloge "Septentrion".

De vlaamsgezinde liberale strekking van Jan-Frans Willems kon zeker niet op zijn sympathie rekenen. Hij was een eminent lid van de "Association fédérale pour la vulgarisation de la langue française" (A.F.V.L.F.) en actief in de franstalige liberale pers (als Gents correspondent van de Brusselse krant "La Gazette" en als medewerker bij de Gentse krant "La Flandre Liberale") 13/.

Zijn enige zoon Carlo, die op 3 oktober 1891 werd geboren, kwam op 19 december 1917 om in een luchtgevecht boven Wulveringem. Daardoor stierf deze tak van de familie Verbessem met Albert uit.

Enkele maanden voor zijn dood vestigde Albert Verbessem zich te Brussel 14/, waar hij als advocaat aan de slag ging bij het Hof van Beroep. Op 8 maart 1922 overleed hij in de hoofdstad aan een acute longontsteking, na slechts enkele uren ziekte. Zijn stoffelijk overschot werd op 13 maart 1922 per trein naar Gent overgebracht. Zowel te Brussel als te Gent waren daarvoor talrijke prominenten en vrienden opgekomen. Hij werd bijgezet in de grafkelder van de familie 15/. De "Flandre Liberale" bracht op 10 maart een artikel met het bericht van zijn overlijden en op 14 maart een verslag van zijn begrafenis.

De historische stoet “Gent door de eeuwen heen” in 1894

In 1893 lanceerde het Gents stadsbestuur het idee om een historische stoet in te richten met als thema “Gent door de eeuwen heen”. Er werd besloten dat deze op 15, 22 en 29 juli 1894 zou uitgaan.

Zeven verschillende comité's, samengesteld uit vooraanstaande specialisten 16/, stonden in voor de organisatie :

1. een Voorlopig Bestuur (12 leden) ;
2. een Regelings-Comiteit, onderverdeeld in verscheidene categoriën (in to taal 51 leden) ;
3. een Comiteit van Toonkunst (19 leden) ;
4. een Doortochtcomiteit (11 leden) ;
5. een Geschied- en Oudheidkundig Comiteit (21 leden) ;
6. een Comiteit van Geldwezen (10 leden) ;
7. een Comiteit van Ruchtbaarheid (21 leden, uitsluitend persmensen).

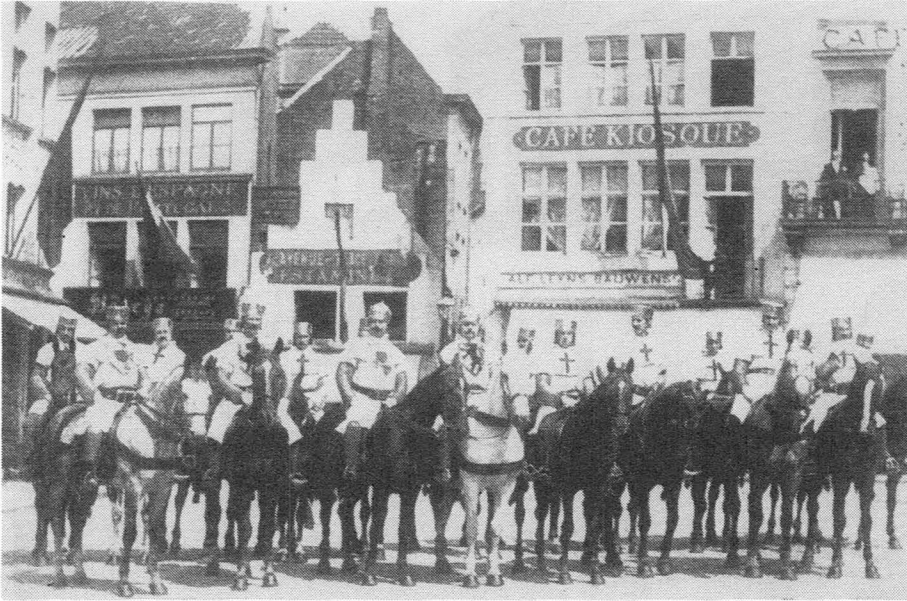
De stoet werd onderverdeeld in elf afdelingen, die elk een bepaalde periode van de Gentse geschiedenis zouden uitbeelden 17/. Dit met behulp van 46 praalwagens, koren, muziekkorpsen, vaandeldragers en vele honderden deelnemers te voet en te paard.

Gekende artiesten en decorateurs stonden in voor de conceptie en uitvoering van de wagens, kostuums, wapens, enz. 18/. De figuranten werden voornamelijk gerecruteerd bij de talrijke lokale verenigingen. Zelfs de “Club des Nobles” werkte mee.

Er werden elf wedstrijden voor groepen en praalwagens georganiseerd, evenveel als er chronologische afdelingen waren. De beoordeling had plaats op 21 april en de volgende dag werden de bekroonde werken tentoongesteld in de vestibule van de aula van de universiteit in de Volderstraat.

Een aantal grote groepen hielden marsrepetities. “L'Union” 19/ stelde op 8 juli de kostuums en andere benodigdheden voor haar groep “Maria Theresia en Jozef II als kind” in haar lokaal op de Kouter tentoon. Andere verenigingen volgden hun voorbeeld.

Kort voor 8 juli kwam men tot de vaststelling dat verscheidene wagens te hoog waren en boven de telefoondraden uitstaken. Dit werd dadelijk door de bevoegde diensten verholpen.

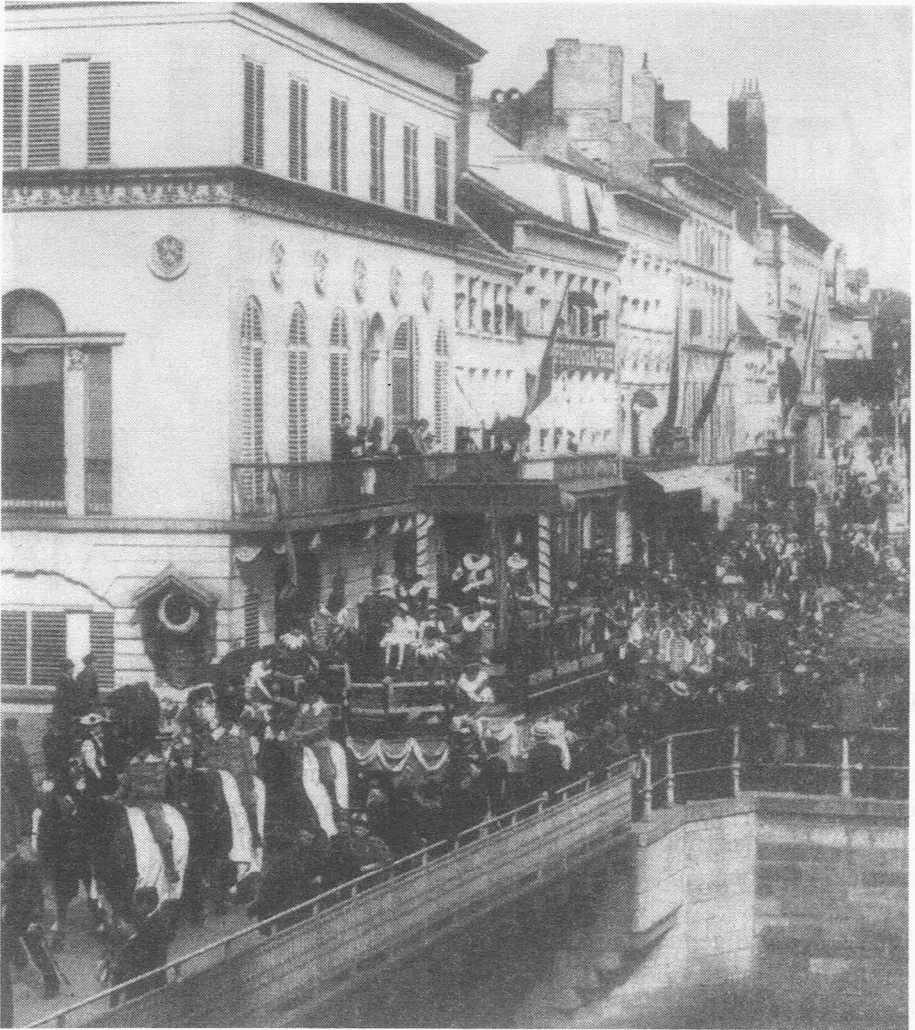

De leden van "L'Union" als kruisvaarders op de Kouter.

De koren en muziekkorpsen 20/ studeerden het uitgebreid muziekprogramma in : krijgsmarsen (van de Romeinse tijd tot de negentiende eeuw) en middeleeuwse en renaissanceliederen, die door Flor. Van Duyse waren bewerkt. Daarbij werd onder meer gebruik gemaakt van Romeinse tubicines, middeleeuwse bazuinen, hoorns, trompetten, pauken en trommels en van modernere muziekinstrumenten.

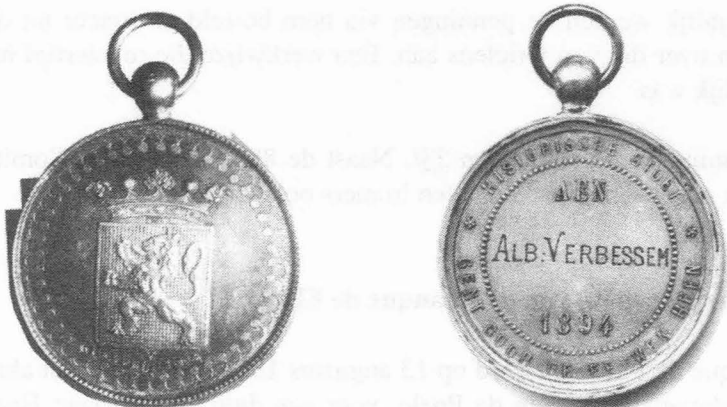
Vertegenwoordigende journalisten van de bekendste kranten van het land werden op 14 juli door het stadsbestuur in het "Hotel de la Poste" op de Kouter op een banket geïnviteerd.

Omdat men veel vreemde bezoekers verwachtte werden in het Zuidstation vier speciale uitgangen voorzien, en reizigers met een retourkaartje konden 's avonds gebruik maken van een bijzondere ingang. Op 15 juli waren er inderdaad om 11 uur 's morgens reeds 32.000 reizigers per spoor gearriveerd. 's Middags waren dat er al 65.000 geworden. Even na de middag begon het echter te regenen. De stoet vertrok wel om 14 uur vanaf de Frère-Orbanlaan, maar omdat het weer steeds maar verslechterde werd hij omstreeks 15 uur ontbonden. Dit tot grote ergernis van de tienduizenden kijklustigen. Op 22 en 29 juli kon de enorme praalstoet telkens wel het volledig traject door de voornaamste Gentse straten afleggen.

Praalwagens met Albrecht en Isabella en met Maria-Theresia en Jozef II aan de Recolettenbrug

Aan de belangrijkste medewerkers van deze historische stoet werd een herdenkingspenning uitgereikt, waarop de naam van de begunstigde was ingegraveerd. Volgend exemplaar is opgedragen aan Albert Verbessum, die samen met zijn vader Charles deel uitmaakte van het Regelings-Comiteit dat belast was met de praktische organisatie van de stoet 21/ :

Vz. Gekroond schild met het wapen van Gent; eronder, GRIELEN S ; over deze naam is HULPIAU GENT ingeslagen; het geheel is omgeven door een omlijsting, opgebouwd uit kleine cirkelboogjes waarvan de snijpunten uitlopen op ronde schijfjes, en door een parelcirkel in hoog reliëf ; in elke inspringende punt van de omlijsting bevindt zich een ringetje.

Kz. Effen veld, met bovenaan AEN en onderaan 1894 ; rondom, een parelcirkel, HISTORISCHE STOET (bovenaan) / GENT DOOR DE EEUWEN HEEN (onderaan) en een geprofileerde boord ; in het veld is op halve hoogte "ALB : VERBESSEM" ingegraveerd.

Rond met bolvormig draagoog en ring - 37,7 mm Ø - zilver - 26,01 g.

Uit de namen op de voorzijde van deze penning blijkt dat die door E. Grielens vervaardigd werd 22/. A. Hulpiau, wiens naam achteraf werd ingestempeld, was als juwelier en zilversmid gevestigd in de Veldstraat 65 te Gent.

Waarschijnlijk werden de penningen via hem besteld en bracht hij daarom zijn naam over die van Grielens aan. Een werkwijze die toentertijd niet ongebruikelijk was.

Deze penning is niet zeldzaam 23/. Naast de 88 leden van de Comités 24/ kreeg een groot aantal prominenten immers ook een exemplaar.

Tachtigjarig bestaan van de “Banque de Flandre”

De “Banque de Flandre” werd op 13 augustus 1841 opgericht, met akte voor notaris Edouard Jozef Van de Poele, voor een duur van 25 jaar. Haar doel was de landbouw, handel en nijverheid te bevorderen. Op 24 mei 1866, 27 april 1891 en 24 januari 1905 werd haar bestaansduur telkens door middel van statuutswijzigingen verlengd.

De nieuwe bank vestigde zich in het “Hotel” van baron De Draeck. Dit Lodewijk XIV-pand was het nummer 2 van de Kouterdreef en reikte tot aan de hoek van de Lange Meer (de huidige Universiteitstraat) 25/. Aanvankelijk huurde ze het huis, maar op 18 maart 1847 kocht de bank het van de Markiezin d’Ennetières voor de som van 86.000 Frank.

De “Banque de Flandre” gaf aanvankelijk eigen biljetten aan toonder uit. Deze werden in 1850 ingetrokken, na de oprichting van de Nationale Bank.

Banque de Flandre. Proefdruk van het biljet van 100 Frank

In 1904 kocht de bank drie belendende woningen vooraan op de Kouter 26/. In 1909 werd het geheel grondig verbouwd tot een complex met een totale gevelbreedte van 110 meter. Het hele interieur werd vernieuwd, ook dat van het Hotel De Draeck 27/. De inhuldiging van de nieuwe gebouwen vond op 19 januari 1911 met veel luister plaats, onder meer met een diner in het Post-hotel op de Kouter.

Het vernieuwd complex van de "Banque de Flandre"

Op 3 november 1928 kwam het tot een fusie met de eveneens op de Kouter gevestigde "Banque de Gand" 28/. Deze "Banque de Flandre et de Gand" ging later op in de Generale Bank.

In 1921 werd het tachtigjarig bestaan van de “Banque de Flandre” gevierd. Er werd voor de gelegenheid een klein draagpenningje geslagen. Albert Verbessem, die op dat ogenblik één van de zes commissarissen van de bank was 29/, ontving een aan hem opgedragen exemplaar :

Vz. Gekroond schild met het wapen van Gent boven een banderol met omgekrulde uiteinden ; dit alles op een horizontaal gearceerde achtergrond ; rondom, een ovale band met het opschrift . BANQUE DE FLANDRE . (bovenaan) / . GAND . (onderaan) ; de band is afgezoomd door een parallellijn en bezit links, rechts, bovenaan en onderaan uitlopers; deze bovenaan en onderaan groeien uit tot een bladertak en de linker en rechter zijn breed, gespleten en met omkrullende uiteinden die bladertakken omsluiten ; links en rechts, op halve hoogte, een bolletje ; rondom, een geprofileerde omlijsting met afgeronde hoeken.

Kz. In het veld, SOUVENIR / DU 80E / ANNIVERSAIRE / DE LA / FONDATION / 1841-1921 ; eronder is ALBERT / VERBESSEM ingegraveerd ; rondom, dezelfde omlijsting als op de voorzijde.

Trapeziumvormig met versierd draagoog en ring - 18,5 x 30,6 mm - zilver - 9,22 g.

CONTRIBUTIONS
BANQUE DE FLANDRE ET DE BRUXELLES S. A.
LIÈGE

Par décision de l'Assemblée Générale
 Extraordinaire du 11 Octobre 1921, publiée
 aux annexes du *Moniteur* du 23 Octobre

aux annexes du *Moniteur* du 23 Octobre
 1921 sous le n° 1027, le capital social est
 porté à 10.000.000 de francs. Les actions
 existantes ont été transférées en
 actions sans destination de valeur et
 a été en outre créé 10.000 actions nouvelles
 également sans destination de valeur.

BANQUE DE FLANDRE.

CONSTITUÉE & POURSUIVIE PAR ACTES PUBLICS

AUTORISÉE

ROYAUME DES BELGES
 Arrêté du 21 Août 1841 et 8 Juin 1866
 de 25 années le 27 Avril 1891 par acte public
Moniteur Belge le 10 Mai 1891. En 1919 délivrer une
 nouvelle feuille de coupons
 portant les n° 1 & 12

ACTION AU PORTEUR
ACTION SANS MENTION DE VALEUR

REPRESENTANT 100 PARTS DE L'UNION SOCIAL

CINQ CENTS FRANCS.

SUBSCRIPTION 1921
 Le présent titre est placé en dépôt
 à la Banque de Flandre, Liège, le 19 Mars 1921.
 Capital porté à 10.000.000 francs
 par acte public du 11 Octobre 1921
 Arrêté du 21 Août 1841 et 8 Juin 1866
 de 25 années le 27 Avril 1891 par acte public
 Moniteur Belge le 10 Mai 1891.
 En 1919 délivrer une
 nouvelle feuille de coupons
 portant les n° 1 & 12
 Société pour 100 parts de 50 francs
 par acte public du 11 Octobre 1921
 Arrêté du 21 Août 1841 et 8 Juin 1866
 de 25 années le 27 Avril 1891 par acte public
 Moniteur Belge le 10 Mai 1891.

Le présent titre est placé en dépôt à la Banque de Flandre, Liège, le 19 Mars 1921.
 Capital porté à 10.000.000 francs par acte public du 11 Octobre 1921.
 Arrêté du 21 Août 1841 et 8 Juin 1866 de 25 années le 27 Avril 1891 par acte public.
 Moniteur Belge le 10 Mai 1891. En 1919 délivrer une nouvelle feuille de coupons portant les n° 1 & 12.

Le présent titre est placé en dépôt à la Banque de Flandre, Liège, le 19 Mars 1921.
 Capital porté à 10.000.000 francs par acte public du 11 Octobre 1921.
 Arrêté du 21 Août 1841 et 8 Juin 1866 de 25 années le 27 Avril 1891 par acte public.
 Moniteur Belge le 10 Mai 1891. En 1919 délivrer une nouvelle feuille de coupons portant les n° 1 & 12.

LE SECRÉTAIRE, LES ADMINISTRATEURS, LE PRÉSIDENT,

[Handwritten signatures]

L.M. G. Jacquemin, Gand.

Banque de Flandre. Aandeel aan toonder van 500 Frank. 1891

BIBLIOGRAFIE

A. CAPITEYN & J. DECAVELE, *In steen en brons van leven en dood -Inventaris van de waardevolle grafmonumenten en portretgalerij van de verdienstelijke personen rustend op de begraafplaatsen van de stad Gent*, Gent, 1981.

P. CLAEYS, *Les Médailles Gantoises Modernes 1792-1892*, Gent, 1909.

P. CLAEYS, *Les monuments de la Ville de Gand*, Gent, 1905.

A. ELOY, V. MEILLANDER, F. VAN BOST, R. VAN DE WALLE, *Gentse Penningen 1780-1980*, Gent, 1989.

M. HEINS, *Gand, sa vie et ses institutions*, Tome III, Gent, 1921-1923.

L. HOSTE, *Belangrijke historische praalstoeten in Vlaanderen*, in *Oostvlaamse Zanten*, Gent, 1986, nr. 2, p. 67 tot 84.

N. LEHOUCQ & T. VALCKE, *De fonteinen van de Oranjeberg*, Deel 2, Gent, 1997.

A. VAN EECHAUTE, M. PRAYON-DE PAUW & L. HALLET, *Ter nagedachtenis van M. Ch. Verbessent*, Gent, 1899.

E. VOORDECKERS, *Bijdrage tot de geschiedenis van de Gentse pers, Repertorium (1667-1914)*, Gent, 1964.

———, *Album van den Historischen Stoet "Gent door de eeuwen heen"*, Gent, 1894.

———, *Banque de Flandre Gand, fondée en 1841, notice historique 1841-1913*, Gent, 1913.

———, *De wegwijzer der stad Gent*, 1881, 1894 en 1920 tot 1922.

Banque de Flandre et de Gand - Extrait du Moniteur Belge, 22 Novembre 1928, Stadsarchief Gent, GSA 1, 24.A.35.

Kiezerslijsten Handelsrechtbank, 1881, Stadsarchief Gent, K 1240.

La Flandre Libérale, 10, 11, 13 en 14 maart 1922.

Verdwenen hoekjes van het oude Gent, uit de fotoverzameling van de Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten, nr. 29.

NOTEN

1/ P. CLAEYS, *Médailles Gantoises Modernes*, p. 328.

2/ De verzameling van Van Trappen werd op 9 en 10 juli 1997 te Londen geveild bij Spink & Son Ltd (*Auction 120. The van Trappen and Cruzan Collections and other Coins and Commemorative Medals*).

3/ In de wegwijzer der stad Gent staat hij vermeld als "Roet-koopman" (roet in de oudere betekenis van ossenvet).

4/ "De Zonder Naam Niet Zonder Hert" werd op 23 november 1855 door enkele vrienden opgericht in de herberg Fauconnier in de Korianderstraat te Gent. Doel was vooral de lagere

klasse der bevolking te helpen bij rampen en tegenspoed. De vereniging, van liberale strekking, was bedoeld als tegenhanger voor de christelijke liefdadigheidsinstellingen. Ze bracht haar hulpfondsen bijeen via tombola's en feesten en natuurlijk ook via de schenkingen van haar begoede leden.

5/ Tijdens de begrafenis van Charles Verbessens op 9 april 1899 preeste Ad. Van Eechaute - als vertegenwoordiger van "De Zonder Naam Niet Zonder Hert" - in zijn lijkrede de talrijke menslievende daden van de overledene en diens grote financiële inbreng in de vereniging. Andere eerbetuigingen werden uitgesproken door Prayon - De Pauw voor de diplomatieke kring en door Hallet voor de loge "Septentrion".

6/ De oorkonde, die te plaatse werd ondertekend, was ontworpen door de Gentse tekenaar A. Heins.

7/ Het Veerleplein ligt vlak voor het Gravensteen, in het hartje van het oude Gent. Vroeger was het de "Place Sainte-Pharaïlde", genoemd naar de parochiekerk die er toen stond. Nu bevindt zich daar de vismarkt.

8/ De Dierentuindreef of "Boulevard Jardin Zoölogique" (nu omgedoopt tot Franklin Rooseveltlaan) is één van de statige lanen naast het huidige Zuidpark. In de negentiende eeuw was daar een dierentuin gevestigd.

9/ Edward Hoppe werd op 5 oktober 1837 te Asbeck (Westfalen) geboren. Hij startte zijn carrière in Düsseldorf, maar in 1872 kwam hij naar Brussel waar hij geregeld matrijzen graveerde voor de grote productiehuisen van penningen. Zijn bekendste medaille is de penning voor het huwelijk van kroonprins Rudolf van Oostenrijk in 1881. Hoppe overleed te Sint-Gillis bij Brussel op 9 juni 1890.

10/ Het oorspronkelijk omschrift luidt "CINQUANTIEME ANNIVERSAIRE DE LA DYNASTIE BELGE". Het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel bezit drie verschillende penningen waarvan een zijde met deze matrijs werd vervaardigd :

1. Voorzijde met de gekoppelde hoofden van Leopold I en Leopold II naar links ; op de afsnede van de hals van Leopold I, E.I.P. ; in de afsnede, H. MATHIEU ; rondom, LEOPOLD IER - LEOPOLD II (beginnend bovenaan rechts) en een geprofileerde boord. Op de keerzijde met het ontwerp van E. Hoppe is de banderol in de afsnede leeg.
Brons - 50,3 mm Ø.

2. Voorzijde met het ontwerp van E. Hoppe ; de banderol bevat de tekst "F. DE L'EAU D'ANDRIMONT". Centraal op de keerzijde een ronde schijf met " / AUX MEMBRES / DES COMITES / D'ORGANISATION / DES FETES / " ; deze is omgeven door een krans van twee lauriertakken die onderaan door middel van een lint zijn samengebonden, TEMOIGNAGE DE RECONNAISSANCE en een geprofileerde boord.
Verzilverd koper - 50,5 mm Ø.

3. Voorzijde met het ontwerp van E. Hoppe, zonder inscriptie op de banderol in de afsnede. Het leeg veld op de keerzijde is omgeven door een krans van twee lauriertakken die onderaan door middel van een lint zijn samengebonden en door een geprofileerde boord.
Brons - 50,5 mm Ø.

11/ A. VERBESSENS, *Le Barreau de Gand*, Gent, 1912. Bevat een bibliografie van de belangrijke personen die tot de Gentse balie hebben behoord (stafhouders, kunstenaars en anderen die een belangrijke rol hebben gespeeld in het sociaal en politiek leven).

12/ Hij volgde in die functie zijn vader Charles op.

13/ E. VOORDECKERS, *Op. cit.*, p. 185.

14/ Hij betrok er het nummer 108 van de Steenweg op Charleroi.

15/ De familie Verbessem ligt begraven op de Westerbegraafplaats te Gent (westmuur 335 en 335-1). De linkse familiekelder, met het opschrift "Famille Charles Verbessem", bevat de stofelijke overschotten van Charles Verbessem, van zijn vrouw Maria Wille en van hun dochter. In de rechtse, met de inscriptie "Famille Albert Verbessem", rusten Albert Verbessem, zijn vrouw Victorine Blondeau en hun zoon Carlo. Tussen beide bevindt zich een borstbeeld van Charles Verbessem van de hand van Domien Van Den Bossche. Het hoog voetstuk is voorzien van een opdracht van de vereniging "De Zonder Naam Niet Zonder Hert" aan hun voorzitter. Aan de voet ervan ligt een huldeplaket van de "A.R.A La Gantoise" aan kleinzoon Carlo Verbessem.

Grafkelders van de familie Verbessem

16/ Onder anderen A. Van Assche (architect), V. Vanderhaegen (stadsarchivaris), H. Pirenne en P. Fredericq (hoogleraars geschiedenis aan de Gentse Universiteit), Hermann Van Duyse (conservator-oudheidkundige), Flor. Van Duyse (componist-musicoloog), J. Delvin en J. Van Biesbroeck (kunstschilders), F. De Potter en J. Vuylsteke (letterkundigen), F. d' Aoust (rijmester) en Boulard (artilleriekolonel).

17/

1. De Romeinse en de Frankische tijd, de kerstening van onze streken, de stichting van de Sint-Baafs- en de Sint-Pietersabdij, de aanstelling van Eginardus door Karel de Grote, de invallen van de Noormannen en de bouw van het Gravensteen door Filips van de Elzas.
2. De bekendste Vlaamse kruisvaarders met hun gevolg, de graven en gravinnen uit de twaalfde eeuw (o.m. Margaretha van den Elzas) en het dertiende-eeuwse zegel van Gent.
3. Jan Borluut aan het hoofd van het Gentse heer, de neringen, de standaarden der vijf parochiën en hun vaandels, de stedelijke banier, Jacob van Artevelde, Jan III van Brabant, Willem II van Holland en Edward III van Engeland.
4. Filips van Artevelde, Jan Yoens en zijn Witte Kaproenen en de gemeentelijke vrijheden.
5. De Kamers van Retorica, de vijftiende-eeuwse schildersschool en de militaire hoofdgilden van Gent.
6. Het kapittel van het Gulden Vlies vergadert in 1445 te Gent onder leiding van Filips de Goede, Maria van Bourgondië verleent het Groot Privilege aan Gent in 1477.
7. De cultuur en de politieke gebeurtenissen tijdens de zestiende eeuw, met onder meer de Renaissancemuziek en de doopplechtigheid van keizer Karel.
8. De Vlaamse schilders, schrijvers en drukkers uit de zestiende eeuw, het bezoek van Albrecht en Isabella aan de gaaischieting van 5 augustus 1618 op de Kouter en een evocatie van Maria Theresia met Jozef II als kind.
9. De Franse tijd, met het bezoek van Napoleon Bonaparte aan een tentoonstelling te Gent in 1803 en het ontstaan van de Gentse Hofbouw.
10. Stichting van de Gentse universiteit, het graven van het kanaal naar Terneuzen en de uitbouw van de Zeevaartinrichtingen onder koning Willem I.
11. Verheerlijking van de regering van Leopold I en Leopold II, met nadruk op de Kongostaat en op de ontwikkeling van de Gentse nijverheid.

18/ Beeldhouwers en schilders zoals Aloïs De Beule, Armand Heins, J. Janssens, Hippolyte Leroy en Jules Van Biesbroeck lieten zich helpen door bekende sierkunstenaren en gespecialiseerde ambachtslieden uit het Gentse en elders. Alle rekwisieten (kostumering, schoenen, pruiken, harnassen en maliënkolders, wapens, vaandels, vlaggen, paardentuig en toebehoren voor de zeevaart) werden op basis van originele stukken vervaardigd en tot in de puntjes verzorgd.

19/ De schuttersvereniging "L'Union" werd opgericht in 1842 en was gevestigd op de Kouter, naast de Burgerwacht. Men liet aanvankelijk alleen handelaars en industriëlen toe als lid. Militairen, dokters en advocaten werden geweerd, behalve indien ze rentenierden. Dit selectie criterium werd afgeschaft in 1851. In haar bloeiperiode telde de vereniging een duizendtal leden. Ze werd opgeheven in 1900, waarna haar lokaal in handen kwam van de stad. Die vestigde de handelsbeurs in dit gebouw en in dat van de Burgerwacht.

20/ Onder andere de fanfare van de Gentse Kuldere (weesjongens) en de muziekkapel van het Eerste Linierement.

21/ Waarschijnlijk bestaat er dus ook een exemplaar op naam van Charles Verbessem. Dit is echter nog niet opgedoken. Albert nam ook deel aan de stoet als een van de ridders van de Gilde van Sint-Michiël, die te paard de praalwagen van de Gilde begeleidde.

22/ Ed. Grielens is geboren te Mechelen op 21 april 1845 en was er in de zeventiger jaren van de negentiende eeuw werkzaam als zilversmid. In de loop van de tachtiger jaren bracht hij zijn zaak over naar Antwerpen. Hij vervaardigde onder meer reclamejetons, ook voor zijn eigen atelier. Grielens overleed te Antwerpen op 8 maart 1901.

*Ed. Grielens
Publicitaire jeton*

23/ In A. ELOY..., *Op. cit.*, staan twee exemplaren vermeld (opgedragen aan Hubert De Bast en K. Vanden Daele). Het Penningkabinet te Brussel bezit ook een exemplaar (aan Karel Lybaert), net zoals de Gentse verzamelaars E. Rouquart (aan Aug. Van Assche) en Stautemas (aan Ach. Broeckart).

24/ De zeven comités telden in totaal 145 leden. Omdat een aantal prominenten in meer dan één comité zetelden, komen in de ledenlijsten slechts 88 verschillende namen voor.

25/ Uit een stadsplan van Gent van 1534 blijkt dat op deze plaats een zogenaamd "Steen" stond. Bij de installatie van een kofferzaal werd een vloer blootgelegd die dateerde uit de dertiende eeuw en die bestond uit gebakken tegels van verschillende kleuren. De best bewaarde exemplaren werden naar het Gents museum overgebracht.

26/ Daaronder het statig herenhuis van Baron Van Loo, waar tot dan toe Café Metropole gevestigd was.

27/ Deze nieuwbouw in Lodewijk XVI-stijl werd toevertrouwd aan de architecten O. en A. Van De Voorde en E. Deweerdt en aan de aannemer "Myncke Frères". Ondanks zijn omvang stond het gebouw in de boekhouding van de bank slechts voor 300.000 frank ingeschreven.

28/ De "Banque de Gand" was opgericht op 29 juni 1881.

29/ *De wegwijzer der Stad Gent*, 1921, p. 107. Het bestuur van de "Banque de Flandre" was als volgt samengesteld :

Voorzitter :	A. Maertens, Kruisstraat 9
Ondervoorzitter :	E. de Hemptinne, Henegouwenstraat 12
Afgevaardigde-beheerder :	M. De Clercq, Lange Meire 1
Leden :	L. Leirens
	M. Baertsoen
	baron Fl. Van Loo
Commissarissen :	de Smet de Naeyer
	baron Eugène de Kerchove d'Exaerde
	A. Parmentier
	Alex. de Hemptinne
	A. Verbesssem
	M. Drory
Secretaris :	Ch. Flas

Albert Verbessem was commissaris van de "Banque de Flandre" van 1919 tot aan zijn dood.

Huguette TAYMANS

Deze studie verscheen oorspronkelijk in het Jaarboek 1999 van het "Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde" en werd ons bereidwillig ter hand gesteld door Mevrouw Taymans, waarvoor onze hartelijke dank.

GENTSE MEMORIEDAGEN: 4 MEI

4 Mei 1120

Hevige brand te Gent. Een groot deel van de stad gaat in de vlammen op, waaronder de St-Niklaaskerk.

4 Mei 1547

Maria van Hongarije, de zuster van Keizer Karel en Regentes der Nederlanden laat in de kerk van de Vrouwebroers een lijkdienst opdragen ter nagedachtenis van Hendrik VIII, Koning van Engeland.

4 Mei 1623

Afschaffing van het Rijke Gasthuis. De melaatsheid was immers in onze streken verdwenen.

4 Mei 1681

Groot banket in de St-Pietersabdij. Dat was nu niet zo uitzonderlijk want destijds was iedere gelegenheid goed om eens de benen onder tafel te steken. Deze keer kon men niet zeggen dat men slechts een voorwendsel bedacht had om eens goed te eten, want het ging om de mijtering van de nieuwe abt en zo iets moest toch gevierd worden.

Aangezien er voor dergelijke feestjes nooit een tekort was aan "amateurs", waren er op deze 4e Mei 1681 200 disgenoten rond de feesttafel geschaard. Om u een idee te geven van de appetijt van deze voorvaderen van ons, vermelden wij even wat er op het menu te lezen stond: Engelsche coteletten, kiekenpasteyen, haezen ende calcoenen, braetverkens in geley ende in roulade, gigoten, calvere billekens, Fransche fricassé van duyven ende kiekens, sweenkens ende potaige, cappoenen, Oosterse hammen, verkenshoofden, pasteyen van swaenen, pauwen, fusanten ende calcoenen, vennesoen van

haeskens ende conynen, watersneppen ende quaeckels, Oosterse tonghen en sausitsen van Boulognie. Wij stoppen er mee om even op adem te komen. Tegenover de porties die toen gegeten werden kunnen wij slechts stilzwijgend en niet begrijpend toezien. Nadat de heren zich ontfermd hadden over al deze spijsen die vanzelfsprekend doorgespoeld werden met de nodige liters wijn, gingen zij even uitblazen en een luchtje scheppen in de abdijtuin. Niet voor lang evenwel, ze schoven terug aan tafel want ze zouden niet graag te laat komen voor wat men toen het “bancquet” noemde, anders gezegd voor de nagerechten.

Wat kwam er dan nog op tafel? Voor dezen die nog honger hebben, een korte opsomming: 45 ponden pastey van Genua, 54 ponden Spaensche succaede, 54 ponden cundissuycker, 36 ponden citroennaden, roode ende witte, 45 ponden gheheel oragnien, 20 ponden pruymen van Tours, 24 ponden criecke gheconfeyt, 24 ponden peeren. Verder nog: marsepein, amandelen, noten, frambozen, ontelbare soorten kazen, enz. enz.

Wij herinneren er aan dat dit de “rantsoenen” waren voor 200 disgenoten. Reken zelf maar eens uit op hoeveel dat kwam “per man”.

En wij die ons de paters en monniken altijd voorgesteld hadden als ascetische figuren...

4 Mei 1777

Geboorte te Gent van Charles-Louis Hanssens.

Violist, dirigent, componist.

Tussen 1802 en 1804 dirigeerde hij een operagezelschap dat vertoningen gaf in Holland. In 1804 wordt hij dirigent aan de Antwerpse Opera, maar komt volgend jaar al naar Gent waar hij zou blijven tot in 1825 wanneer hij dirigent wordt in de Muntchouwburg.

In 1827 wordt hij door Willem I benoemd tot kapelmeester van het Hof.

Het eerste concert dat de pas opgerichte “Société des Concerts du Casino” gaf op 10 December 1838 werd door hem gedirigeerd.

Hij stierf in Brussel op 6 Mei 1852.

4 Mei 1790

Geboorte te Merelbeke van Jan Van Geert.

Deze hofbouwkundige was een der stichters van de Maatschappij voor Landbouw en Plantkunde. Een nu bijna vergeten figuur die nochtans een belangrijke rol gespeeld heeft in de Gentse hofbouw.

Toen hij 74 jaar was schreef hij een boekje met als titel “Schets van de Gentse Bloemenhandel” en daar staan heel wat interessante gegevens in die elders niet te vinden zijn. Vooraleer als zelfstandige te beginnen had hij gewerkt bij een van de belangrijkste bloemisterijen van die tijd, deze van de

Weduwe Van Aken en Zonen in Wondelgem. Deze firma voerde veel planten in uit Engeland en men is verbaasd te lezen welke enorme bedragen betaald werden voor hier nog niet bekende bloemen. Er schenen hier toen heel wat rijke burgers te zitten die planten en bloemen kweekten als hobby. Het was helemaal geen uitzondering dat zij 400 tot 500 fr. betaalden om zich een nieuwe bloem aan te schaffen en die dan verder te kweken. Maar opgepast, wij hebben het hier over goudfranken, een klein fortuin dus.

De firma waar Van Geert werkte kreeg bestellingen van 32.000 fr. voor het Hof van de Tsaar. Er was veel geld te verdienen met bloemen te kweken en bloemisterijen rezen dan ook als paddestoelen uit de grond. Kort na 1815 begon Jan Van Geert zijn eigen bedrijf, juist buiten de Keizerpoort. In 1820 stelde hij een plantencatalogus samen die hij verzond aan alle bloemisten en plantenliefhebbers. Wat was daar nu speciaal aan, zult gij vragen. Wel, hij was de eerste die dat deed en het resultaat liet niet op zich wachten, hij ontving bestellingen van kwekers en liefhebbers uit heel het land. Het gevolg was dat hij moest uitbreiden, grotere terreinen huren, nieuwe serres bouwen. Zijn voornaamste leveranciers waren, zoals bij de andere belangrijke bloemisterijen, de Engelse specialisten die toonaangevend waren in deze branche.

Hij liet zijn zoon een leertijd van 3 jaar doorbrengen bij een gekende kweker in Chelsea. Zelf ging hij ook naar Engeland om tal van grote kwekerijen en kasteeltuinen te bezoeken. Die leerzucht en de drang om zich te vervolmaken waren typisch voor de Gentse hofbouwers uit die tijd.

Jan Van Geert stierf te Gent op 15 oktober 1871.

4 Mei 1844

Een arrest van het Hof van Beroep van Luik stelt definitief een einde aan de revendicatie van de Begijnen die trachtten opnieuw in het bezit te komen van het Begijnhof.

4 Mei 1875

Dood van Rosalie Loveling.

Ze was geboren te Nevele op 19 Maart 1834.

Zij werd begraven op het Campo Santo. De grafrede werd uitgesproken door Jacob Heremans.

Haar zuster Virginie overleefde haar 48 jaar.

4 Mei 1879

Stichting van een van de oudste verenigingen van onze stad, de "Cercle Artistique et Littéraire".

Deze Cercle kwam tot stand door de fusie van de in 1842 gestichte “Cercle Artistique” en de in 1835 gestichte “Société Littéraire de Gand”.

Bij de stichters niets dan gekende namen: Armand Heins, Gustave den Duits, Ferdinand Scribe, Jules De Vigne, Victor Vander Haeghen, Albert Baertsoen, Georges Rodenbach, etc. De eerste voorzitter was de latere universiteitsprofessor en Schepen van Onderwijs Auguste Wagener. De nieuwe vereniging had haar lokaal in een huis in de St-Jansvest, dat ze huurde van de gekende Gentse fotograaf Charles d’Hoy. Het lokaal werd te klein voor de borrelende activiteiten van de vereniging en er werd een grote zaal gebouwd in de tuin die uitgaf op de Ketelvaart. Ze werd ingehuldigd met een tentoonstelling van 70 werken van de gekende Gentse portretschilder Lieven De Winne. De Cercle bestond toen nauwelijks één jaar en had reeds 440 leden.

Een van de activiteiten van de Cercle was het inrichten van conferenties en in de loop der jaren zouden tal van beroemde buitenlanders Gent aandoen om te komen spreken voor de Cercle. Enkele dagen vòòr de inhuldiging van de nieuwe zaal was Ferdinand de Lesseps in de Aula van de Universiteit nog komen spreken over het graven van het Panamakanaal. Het is ondoenbaar de talrijke grote namen op te noemen die op de tribune van de Cercle te horen waren, zoals bvb. Paul Verlaine, Victor Marguerite, André Maurois, Edouard Henriot.

De vereniging zou 42 jaar op de St-Jansvest blijven en zou dan verhuizen naar het huidig lokaal op de Recollettenlei.

Gedurende de Eerste Wereldoorlog werd dit lokaal bezet als logement voor de Koning van Württemberg, een der legeraanvoerders.

De Cercle kon haar nieuw lokaal eindelijk in gebruik nemen in 1921; het ledenaantal was inmiddels gestegen tot 1.000. Maar nog geen 20 jaar later vlogen zij alweer buiten. Deze keer waren het de Duitse Diensten van Bruggen en Wegen die er zich kwamen vestigen.

De werkzaamheden konden aldaar hernomen worden in 1946.

4 Mei 1993

Het Rommelaere-Instituut wordt wettelijk beschermd als monument.

Hugo COLLUMBIEN

BIBLIOGRAFIE

Een verheugend feit is dat op het gebied van de bibliografie Gent zeker niet mag klagen. De laatste jaren zijn tal van boeken verschenen over onze stad en over Gentse figuren.

Een tijdje geleden verscheen opnieuw een bijzonder interessant boek getiteld "**Maurice Robert Adams. Een leven in dienst van Vrouwe Justitia**". De memoires van een "flik"

In 5 hoofdstukken kunnen wij de carrière volgen van Maurice Robert Adams:

1. In dienst bij de Gentse Politie.
2. Bij de Veiligheid van de Staat.
3. Politieaanvoerder in een bezette stad.
4. Terug naar de dienst "Staatsveiligheid".
5. Bij de gerechtelijke politie.

Deze autobiografie werd bewerkt door Roger De Caluwe. Deze heemkundige, gewezen Hoofdinspecteur van de Gentse Politie en verzamelaar van al wat de "politie" betreft, zal zonder twijfel geen onbekende zijn voor veel van onze lezers.

De nu 86-jarige Adams begon in 1936 als tijdelijke politieagent op de 12e wijk: Meulestee!

Wij zullen beginnen met de conclusie: dit is een boek dat iedere Gentse politieagent zou moeten bezitten, wat niet wil zeggen dat het niet interessant zou zijn voor de anderen. De Gentenaar zal er veel anekdotes in vinden over zijn stad, veel informatie die hij nergens elders zal tegenkomen.

Hoe ging het daar vòòr de oorlog aan toe in Meulestee? En in de haven? Was de discutabele reputatie van deze wijk wel gerechtvaardigd? Oude Gentenaars die daar wonen of die daar gewoond hebben zullen dit alles lezen met veel plezier en ... nostalgie.

Ook bijzonder boeiend is de beschrijving van het Gent onder de Duitse bezetting. De zo interessante "petite histoire" komt hier rijkelijk aan bod.

Het zou goed zijn dat oude Gentenaars die een beetje de pen kunnen hantieren hun souvenirs eens op papier zouden zetten. Nog dagelijks gaan zeer veel interessante gegevens en details definitief verloren.

Het boek heeft een formaat van 21 x 29,5 cm., telt 195 bladzijden en bevat meer dan 150 foto's.

De prijs bedraagt 499 fr. Het is te bekomen bij Roger De Caluwe, Valkenstraat 13 te 9040 Gent. Tel: 09.228.87.20.

Wie het boek thuisbezorgd wenst schrijft 549 fr. over, met vermelding van de titel, op Rekening 000-1662142.67 van Roger De Caluwe.

De heer De Caluwe vestigt er onze aandacht op dat zijn boek "**De Eerste**

Belgische Politiehonden” nog beschikbaar is.

Wij verwijzen daarvoor naar “Ghendtsche Tydinghen” -1996 -N° 2 - pp. 99-100, maar doen opmerken dat de daar vermelde prijs van 750 fr. teruggebracht werd tot 699 fr. en dat het boek nu rechtstreeks te verkrijgen is bij de auteur.

Meer dan een halve eeuw na het beëindigen van de Tweede Wereldoorlog komen ineens veel interessante details vrij over wat hier gebeurde onder de Duitse bezetting en onmiddellijk daarna. Veel gegevens die slechts door enkelen gekend waren en dreigden verloren te gaan liggen nu definitief vast.

Een zeer interessante bijdrage daarover vormt het boek van Marc Verschooris “**Wachten op de Maan van Mei**”; 294 bladzijden vooral lokale verzetsgeschiedenis met als hoofdthema de figuren van de Waal Albert Mélot en de Vlaming Albert Wouters. Mélot, u weet wel, de man die op 15 juli 1944 op spektakulaire manier bevrijd werd in de Papegaaistraat.

Een van die boeken die men graag in één adem zou willen uitlezen en die bij oude Gentenaars veel (vaak vergeten) herinneringen zal wakker maken.

De titel verwijst naar de meest gunstige periode voor de droppings van de in Engeland opgeleide agenten.

Dit boek van een formaat van 16 x 24 cm. werd uitgegeven en verzorgd gedrukt door Snoeck-Ducaju en Zoon. Deze aanrader bevat een 170-tal foto's waarvan de meesten nog nooit gepubliceerd werden.

Te verkrijgen in de boekhandel aan 995 fr.

Het Liberaal Archief meldt ons de verschijning in September van “**Herinneringen uit kinderjaren en jeugd van Prof. dr. Hans Van Werveke.**”

De meeste van onze lezers zullen wel weten dat deze zoon van Alfons Van Werveke een eminente geschiedkundige was die Professor was aan onze Universiteit.

Wij hopen uitgebreid op dit boek terug te komen in ons volgend nummer. Lezers die er vlug bij zijn kunnen in September nog profiteren van de voordeelprijs van 500 fr. (+ 100 fr. verzendingskosten) door overschrijving op de rekening van het Liberaal Archief, Nr.000-1519870-74.

De “**Handelingen Nieuwe Reeks LIII 1999**” van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent zijn verschenen.

Als specifieke Gentse onderwerpen komen wij er in tegen:

- Nieuw historisch onderzoek van de Dulle Griet bombarde in Gent.
- Het retabel van het ambacht der pijnders, Sint-Juliaan en de oorsprong van 's Heilig Kerst.
- De bewoners van de Gentse Kartuize Koningsdal.

En, wel te verstaan, de “Bibliografie van de Geschiedenis van Gent 1998-

1999" met 310 items. Dit getal moet evenwel wat gerelativeerd worden wegens dubbele vermeldingen.

Het boek heeft het gebruikelijke formaat en telt 246 bladzijden.

Prijs: 850 fr. Leden van de M.G.O.G. ontvangen het gratis.

Lidgeld: 750 fr. over te schrijven op de Rekening van de Maatschappij N° 000-0370680-43.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

De heer **Aloïs Goyvaerts** (Beveren) vraagt: "Kunt u mij zeggen waar ik kan vinden waar de Gentse bisschoppen begraven liggen? En wat de reden is waarom de ene in de kathedraal begraven ligt en de andere op een gewone begraafplaats?"

Mevrouw **Huguette Taymans** vraagt "Dit ontwerp in plaaster met een diameter van 37 cm. is van de hand van de Gentse kunstenaar Jan Anteu-nis. Het is getekend door de kunstenaar en gedateerd 1950. Wie kan helpen om te weten te komen wie de voorgestelde persoon is en waarvoor het ontwerp gediend heeft (medaille, portretmedaillon, enz.)"?

Op de vraag van **Mevrouw G. Vlieghe-Steps** (Gh. T. 2000 - N° 3 - pp. 199-200, ontvingen wij het volgende antwoord van de heer **Bernard Hebbelynck** (Lochristi):

Mevrouw Vlieghe-Steps zoekt inlichtingen in verband met Philippe Cauderlier (Antwerpen 1812-Gent 1887), bekend als auteur van "Het Spaarzame Keukenboek".

Zoals zij vermeldt, was hij echtgenoot van Jeanette Hoste. Langs deze weg zijn er nog een aantal verwanten die in Gent leven.

Jeanette Hoste was de zuster van Julius Hoste, die de boekenwinkel van de hoek van de Veldstraat met de Volderstraat van De Vigne overgenomen had. Nadien werd de winkel uitgebaat door Adolf Hoste en dit jaar heeft opvolger Herckenrath na drie generaties tot onzer aller spijt deze historische Gentse winkel stopgezet. Ikzelf ben de achterkleinzoon van Adolf Hoste.

De boeken van Cauderlier werden uiteraard door zijn schoonbroer gedrukt en uitgegeven, nadien door zijn neef in ontelbare uitgaven. In 1925 waren meer dan 225.000 exemplaren ervan gedrukt. Ik heb zelf tot in de jaren 50 exemplaren zien naaien in de familiale drukkerij. De kaft is tot de laatste uitgave in lithografie gedrukt geweest. Er lagen nog exemplaren te koop bij Herckenrath; wat die nu geworden zijn weet ik niet, maar er moet er zeker een zijn in de bibliotheek van de heemkundige kring.

Buiten dit bekendste boek, dat hij ook in het Frans uitgegeven had als "L' économie Culinaire" heeft hij ook minder interessante "Gebakken en Confituren" geschreven alsook "Le Livre de la fine et de la grosse Charcuterie", waarvan ik ook nog een exemplaar bezit.

Een zinnetje uit dit laatste boek om aan te tonen dat hij ook toen al het verschil kende tussen gewone en betere kippen:

"Bien des personnes voulant engraisser de la volaille ont pour habitude de prendre des poulets maigres, de les mettre en cage et de leur donner à manger. Les poulets ainsi sequestrés ne font pas de viande, ils ne font que de la graisse. Il en va tout autrement de la volaille bien nourrie en liberté: celle-ci offre un manger succulent."

Een recept van Cauderlier?: Waterzooi van Visch

De lekkerheid van dit echt Vlaamse gerecht hangt af van de frischheid en de goedanigheid van den visch. De geur van den peterseliewortel, maar vooral de eetlust der gasten maken de voornaamste aantrekkelijkheid dezer spijs uit; inderdaad, de plaatsen waar men die soort van matelotte bereidt, zijn meestal van 2 tot 3 kilometer van de stad afgelegen. Hij, die zich daarheen begeeft, komt er uitgehongerd toe, wacht een uur alvorens gediend te worden en vindt alsdan zeer lekker hetgeen hij ten zijnent wellicht als gemeen zou aanzien.

Ziehier hoe men in 't algemeen de waterzooi bereidt.

Doe water in eene kasserol, doch juist zooveel als er noodig is om den visch, als gij dien erin legt, maar half te laten weken. Doe in het water peterseliewortels, een weinig peterselie in takjes, zout en een goed snuifje peper. Laat hierin vooreerst gedurende tien minuten paling koken. Doe er vervolgens zeelten, eenen snoek, eenen karper, enige barbeelen en nog andere vis in, voeg er 100 grammen boter bij en laat 20 minuten op een heet vuur koken. Diens alsdan onmiddelijk op. De smaak van den peper moet doorslaande zijn.

Cauderlier was ook traiteur en heeft banketten geserveerd aan vermaarde gasten.

**Banquet offert à S.M. Le Roi,
par Messieurs les conseillers communaux de la ville de Gand, 1853.**

Menu

Huitres Anglaises

Potage à la Crécy - potage à la tortue

Hors d'oeuvre

Ris de veau à la Duchesse

Relevés

Turbot sauce Impériale - Rable de chevreuil sauce poivrade

Entrées

Filet de boeuf à la Viennoise - Bécassines au foie gras - Suprême de poularde
à la béarnaise - Cotelettes de caneton au fumet de gibier - Aspic à la Royale

Punch à la Romaine

Légumes

Chamignons à la crème - Petits pois

Rots

Ortolans - Dinde truffée à la Périgieux - Coq de bruyère - Gélinothtes

Pièces froides

Buisson de homards - Saumon en belle-vue - Hure de sanglier - Pâté
d'Amiens

Pâtisseries

Pièces Montées - Dessert - Fruits - Ananas - Glaces

Van de drie zoons hebben wij enkel over Gustave iets te vertellen. Hij heeft fortuin gemaakt voor de 1e wereldoorlog met handel in vlas met Rusland en woonde in een prachtig herenhuis in Brussel in de Abdijstraat. Zijn vrouw "Della" heeft hem lang overleefd; zij hadden één zoon die jong gestorven is.

Dank aan Mw. Vlieghe-Steps ons de gelegenheid gegeven te hebben, deze toch moderne - voor zijn tijd - Gentenaar in herinnering te brengen.

DE "APPAREIL FUMIGATOIRE" VAN DE GENTSE BRANDWEER, 1808

In zijn "Mémorial de la Ville de Gand, 1792-1830." vermeldt Prosper Claeys voor 8 januari 1808: "Le maire prévient les habitants qu'une armoire, refermant un "appareil fumigatoire" et tout ce qui est nécessaire pour rappeler à la vie les personnes noyées et asphyxiées, est déposée au corps de garde des pompiers près de l'hôtel de ville (aujourd'hui local de la bourse du travail)".

Hij haalde deze mededeling uit de Gazette van Gent en voegt eraan toe: "Nous signalons ce fait parce que c'est la première fois qu'une pareille mesure de précaution est prise par l'autorité municipale." (1)

Het zal wel de laatste keer zijn geweest dat men dit toestel ter beschikking stelde, zoals we verder zullen zien.

De stadswacht, opgericht in 1804, vond eerst een onderkomen in de kapel van de Kapucijnen aan de Brabantdam. Het is pas in 1811 dat zij, als "gardes-pompiers", werd gehuisvest op de hoek van de Hoogpoort en de Schepenhuisstraat.

Maar goed, de brandweer beschikte dus over een "appareil fumigatoire". De gangbare Nederlandse term hiervoor is "tabaksrookklisteer".

Klisteren of anale lavementen toedienen was één van de meest toegepaste therapieën, naast aderlaten en purgeren. De techniek is reeds bekend uit de Egyptische oudheid, maar kende een ware rage in de 17de eeuw. Men gebruikte varkensblazen of metalen spuitten, veelal uit tin. Molière stak er de draak mee (en met de doctoren in het algemeen) in zijn "Malade imaginaire" waar hij een personage in mooi potjeslatijn laat zeggen:

"Clysterium donare, postea seignare, ensuite purgare."

In navolging van het maandelijks lavementsritueel (gevolgd door een mis) van Louis XIV, wou iedereen van dit wondermiddel genieten. De koning liet zich nog bedienen door een apothecaris, een chirugijn-barbier, of een gewone bediende.

Maar spoedig kwamen toestellen voor zelfbediening in zwang: spuitten met een lange slang, of een spuit gemonteerd op een taboeretje (de zg. soi-même). Zelfs bestonden er handige "kits" om mee te nemen op reis: de clyso-pompe voyageur.

De klisteer was dus in trek, maar de tabaksrookklisteer kon er pas komen na de ontdekking van de tabak door Columbus in 1492, en die eigenlijk als geneesmiddel werd ingevoerd. Dit hadden ze geleerd van de indianen die tabak gebruikten tegen vermoeidheid of dorstgevoel, en ook wel rookten bij rituelen zoals bij de vredespijp. Het gebruik van tabak als genotsmiddel werd veel later eerst in Europa ontdekt en in onze streken vooral verspreid vanaf het einde van de 16e eeuw door de internationale studentengemeenschappen

te Leiden en door zeelui.

Als middel bij verdrinking of verstikking kwam tabak pas in de 17e eeuw in gebruik. Het tabakslavement werd oorspronkelijk toegediend door de rook uit een pijp met een buisje in de darmen te blazen. Later plaatste men de steel van de pijp in de anus en blies op de kop. Maar de bedienaar liep hierbij al gauw brandwonden op zodat men andere manieren bedacht: op het einde van de 17e eeuw werd de pijp gemonteerd op de een blaasbalg of op een metalen spuit. Een uitvoerig relaas over deze ontwikkeling kan men vinden bij Gorter. (2)

De bedoeling met die tabak was voornamelijk het prikkelen van de darmen, zodat de peristaltiek (darmbewegingen) op gang kwam.

Daarnaast en daarbij paste men nog andere methoden toe zoals de drenkeling met de voeten omhoog ophangen of hem rollen in een ton, aderlaten natuurlijk, de keel prikkelen bvb. met een pluim, de luchtpijp opsnijden, enz.

De Franse abbé J. Dinouart (1716-1796) gaf hiervan een uitgebreide opsomming in een "digression" van 24 blz. in zijn "Embryologie sacrée". De ondertitel van dit werk is: "Traité des devoirs des prêtres, de médecins, des chirurgiens et de sages -femmes envers les enfants qui sont dans le sein de leurs mères." De auteur gaat op het onderwerp van de hulp aan drenkelingen uitvoering in, omdat die middelen, en in het bijzonder de tabaksrookklisteer, ook werden toegepast om de levensgeesten bij levensloze borelingen weer op de te wekken. (3)

Toen de Gentse brandweer in 1808 dan zo'n toestel in huis kreeg, was het gebruik en het nut ervan al sterk omstreden. Toch werd het in Holland nog gebruikt tot in het midden van de 19de eeuw en in Frankrijk stelde de chirurgische instrumentemaker Luer het nog te koop in zijn catalogus van 1874.

In Gent was men evenwel wijzer. Toen in 1817 een commissie werd opgericht om voor hulp aan schijn doden een reglement op te stellen kwamen de doctoren J. F. Kluyskens en J. B. van Lokeren tot het besluit dat tabak eerder een averechts effect heeft en men enkel lauw water al dan niet met brandewijn via een lavement mag toedienen. Dit naast andere middelen waarvoor de benodigdheden in een doos met reanimatiemateriaal moest ter beschikking staan bij de politiecommissarissen thuis en in het "corps de garde" van de brandweer. Deze geschiedenis kan men beter lezen bij E. Ossieur (4)

Zo komt het dat Pr. Claeys later niet meer over die "appareil fumigatoire" heeft gerept.

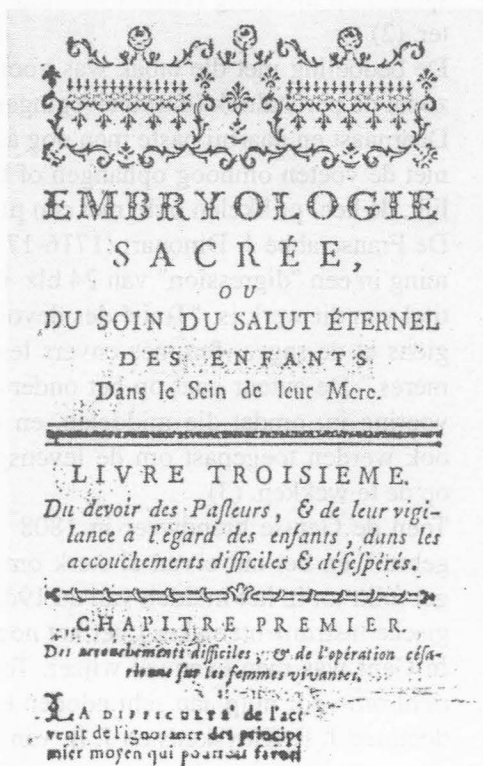
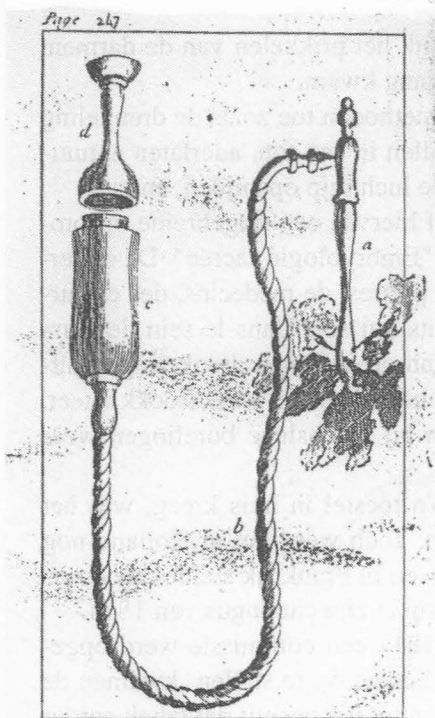
NOOT:

Toen Gorter zijn boek schreef was hij secretaris van de Maatschappij tot Redding der Drenkelingen in Amsterdam. Deze maatschappij was opgericht in 1767 door de doopsgezinde predikant Corn. van Engelen en bevond zich aan het Rokin. De verzameling klisteer en ander materiaal van die vereniging zou berusten in het Museum van het Veiligheidsinstituut te Amsterdam.

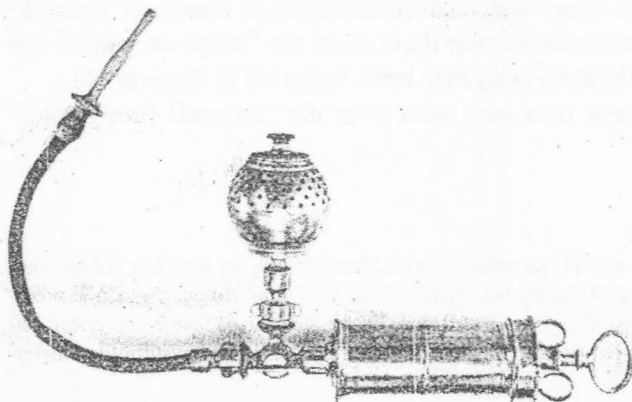
REFERENTIES:

1. Claeys P. 1902 - Mémorial de la Ville de Gand, 1792-1830. J. Vuylsteke, Gand. 641 p.
2. Gorter R.A. 1953 - De tabaksrook-klisteer voornamelijk als reanimator. Mij tot redding van drenkelingen, Amsterdam. 169 p.
3. Abbé Dinouart J. 1774 - Abrégé de l'embryologie sacrée. Nyon, Paris. 596 p.
4. Ossieur E. 1997 - De reanimatie van drenkelingen in de Hollandse tijd te Gent. Tijdschrift voor Geneeskunde 53, 763-766.

Noël GOOSSENS, Stichting Jan Palfijn

Een van de eerste tabaksrookklisteren naar Bartholin (1661), uit het werk van Dinouart.

Laatste tabaksrookklisteer, van Luer 1874.